Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ.
БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 253 (16776) | 1984 оной ноябриин 3, суббото | Сэн 3 мүнгэн.

ЗАЛУУ ҮЕТЭНЭЙ ШАЛГАЛТА

Республикымнай комсомолой организацинуудта тоосоото-һунгалтын суглаанууд үнгэргэгдэжэ байна. Эдэ суглаанууд дээрэ комсомолой организацинуудай ажал ябуулга бүхы талаһаа нарин нягтаар шэнжэлэгдэнэ. Мүнөө боложо байгаа суглаануудай онсо шэнжэнь юун бэ гэхэдэ, эдээн дээрэ «Комсомолые партийна талаар хүтэлбэрилгые саашадань һайжаруулха; залуушуулые коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ тэрэнэй үүргэ дээшэлүүлхэ тухай» КПСС-эй ЦК-гай тогтоолые, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр К. У. Черненкын хэлэһэн зүбшөөл, заабаринуудые бэелүүлхэ талаар комсомолой организацинуудай зорилгонууд зүбшэгдэн хэлсэгдэнэ.

Республикымнай комсомолой организаци 126 мянган хүбүүд, басагадһаа бүридэнэ. Тэдэнэр республикынгаа экономическа болон социальна зорилгонуудые бэелүүлхэ хэрэгтэ өөһэдынгөө горитой хубитые оруулдаг байха юм. Тэдэнэр арадай ажахын һалбари бүхэндэ амжалтатай хүдэлнэ. Тиихэдэ мянга гаран хүбүүд, басагад комсомол-залуушуулай коллективүүдые байгууланхай. Олон хүбүүд, басагад аха нүхэдтэеэ суг хамта ажаллажа, бусадта үндэр бүтээсэтэ ажалай үльгэр жэшээ харуулна. Тэдэнэй дунда Хурамхаанай районой Уланхаанай совхозой хонишон, Ленинскэ комсомолой шангай лауреат Дамба Дамбинов, «Главбурятстрой» трестын барилга-хабсаралгын наймадахи управлениин штукатур-шэрдэгшэ Галина Горшкова болон бусад бии. Тиихэдэ залуушуулай хабаадалгатайгаар республика доторнай шухала барилганууд бодхоогдоно. Тоолобол, Гусиноозерскын ГРЭС, Забайкальска апатитова завод, «Бурятферммаш» болон бусад. Октябриин нэгэндэ Байгал-Амарай түмэр харгы холбогдожо, ашаглалгада тушаагдаба.

Тэрэшэлэн байгша оной ургаса хуряалга республикымнай комсомолой габшагай ажалай хэрэг болоо. Найма мянга гаран залуу механизаторнууд болон жолоошод, комсомол-залуушуулай 500 гаран бригада, звено болон экипажнууд ургаса хуряалгада эдэбхитэйгээр хабаадажа, муу бэшэ амжалтануудые туйлаа. Ургаса хуряалгын эхилхэһээ урда Кабанскын районой «Шергинский» совхозой комсомолшууд болон залуушуул энэ жэлэй ургасые богони болзорто, һайн шанартайгаар хуряаха гэһэн үүсхэлтэйгээр районойнгоо залуушуулда хандаһан байха юм. Эдэнэй хэлэһэн үгэ ажал хэрэгүүдһээнь алгасадаггүй. Түс совхозой механизаторнууд энэ харюусалгатай хүдэлмэриеэ эмхитэйгээр үнгэргэжэ байна.

Хүдөөгэй залуушуул өөһэдынгөө тоосоото-һунгалтын суглаанууд дээрэ ниитын адууһа малай үбэлжэлгэдэ хэр бэлдэжэ байһан тухайгаа, үбһэ тэжээл бэлдэхэлгын, таряа хуряалгын дүнгүүд тухай зүбшэн хэлсэнэ. Жэшээнь, Хориин районой Хүрбын совхозой хоёрдохи отделениин комсомолшууд энээн тухай хөөрэлдэһэн байна. Х. Бадмацыреновэй ударидадаг комсомол-залуушуулай комплекс нилээд хүндэ эрхэ байдалда ажаллаа. Шанга бороо, һалхинһаа сабшалангай ехэ талмайн ногоон хэбтэшоо. Гэбэшье эндэхид олон комбайнуудаа тусхай түхеэрэлгэнүүдээр хангажа, унаһан тарягаа хуряажа шадаа. Эндэ залуу механизаторнууд В. Ранчинский, А. Куприянов гэгшэд мэргэжэл шадабарияа харуулһан байна.

Жэл ошохо бүри хүдөө ажахыда хүдэлхэеэ залуу хүбүүд, басагад олоороо ерэнэ. Эндэмнай булта һургуули дүүргэһэн залуушуул. Хяагтын районой Алтайн совхозой комсомолшууд суглаан дээрэ түрэл совхоздоо яажа туһалдаг тухайгаа хэлсэбэ. Түс ажахын комсомолой организацие залуу коммунист Августина Гендунова толгойлдог. Үйлэдбэриин эгээн шухала участогууд дээрэ комсомол-залуушуулай гурбан коллектив ажаллана. Гадна ВЛКСМ-эй комитет ахалагша классай һурагшадтай ябуулха хүдэлмэридэ ехэ анхарал хандуулна. Эндэ ажалай болон амаралтын лагерь байгуулагдажа, хүүгэд хонишодой мэргэжэл шудалдаг байха юм. Энээнэй ашаар лэ олон һурагшад һургуулияа дүүргэһэнэй удаа түрэл совхоздоо үлэнэ. Мүн эндэ залуушуулай сүлөө сагаа ашатай үрэтэйгөөр үнгэргэхэ эрхэ байдал байгуулагданхай. Олон залуушуул элдэб кружогуудта ябадаг. Хатарай ансамбль эмхидхэгдэнхэй.

Эдэ үдэрнүүдтэ ниитын адууһа малай үбэлжэлгын харюусалгатай хаһа орожо ерэбэ. Һаяхан ВЛКСМ-эй обкомой бюро республикынгаа залуу малшадта хандаһан Улаан-Үдын районой залуу һаалишадай хандалга һайшааба. Түс районой һаалишад үбэлэй үедэ һү һаалияа дээшэлүүлжэ, шанарыень һайжаруулха, түл абалгые дээшэлүүлхэ талаар үүсхэл гаргаа юм. Энэ үүсхэлэй дэмжэгдэхэ байһаниинь элитэ.

Үнгэргэгдэжэ байгаа тоосоото-һунгалтын суглаан бүхэн комсомолой организациин хүдэлмэри бүхы талаһаань шэнжэлхэ арга боломжо олгоно. «Жилгражданстрой» трестын комсомолой организациин суглаан ехэ һайнаар үнгэрөө. Энэ организациин бүридэлдэ 248 гэшүүн тоологдоно. ВЛКСМ-эй комитет социалис мүрысөөндэ ехэ анхарал хандуулна. Гадна комсомол-залуушуулай бригаданууд олон. Светлана Шимолинагай ударидадаг штукатур-шэрдэгшэдэй бригада амжалтатай хүдэлжэ байдаг. Энэ бригадынхид арбадахи табан жэлэй түсэб 4,5 жэл соо дүүргэхээр шиидэнхэй юм. Эндэ залуушуулай мэргэжэл шадабари дээшэлүүлхын тула элдэб конкурснууд үнгэргэгдэнэ. Ленинскэ комсомолой шангай лауреат Е. Ваулина, Буряадай комсомолой шангай лауреат Д. Молокшинова болон бусад хэдэн удаа илажа гараа. Тэрэшэлэн эндэ һурган хүмүүжүүлэгшэдэй үүргэ тон ехэ Любовь Николаевна Кузнецовае хэн мэдэхэгүйб? Тэрэ гансал баян дүршэлөө залуушуулда үгэдэг бэшэ, харин өөрынгөө абари сангаар, бүхы ажабайдалаараа тэдээндэ үльгэр жэшээ харуулна.

Тэрэшэлэн энэ үнгэргэгдэжэ байгаа тоосоото-һунгалтын суглаанууд комсомолой комитедүүдэй хүдэлмэриин онол аргын, шадабариин шалгалта болоно. Эгээл энэ үедэ элдэб эдэбхи үүсхэлнүүд бадарна. Жэшээлхэдэ, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой Булагай һү һаалиин фермын комсомол-залуушуулай коллектив залуушуул болон студентнэрэй Бүхэсоюзна XII фестивальда зорюулжа, жэлэй дүүрэтэр түсэбһөө гадуур 300 тонно һү һааха гэһэн социалис уялга абаһан байна. ЛВРЗ-гэй локомотив суглуулдаг цехэй комсомолшууд өөһэдынгөө хүсөөр нэгэ теплевоз, хоёр вагон заһабарилжа, олоһон мүнгэеэ фестивалиин жасада сруулхаар шиидэнхэй.

Олонхи суглаанууд һайн бэлэдхэлтэйгээр, комсомолшуудай эдэбхитэй хабаадалгатайгаар үнгэргэгдэнэ. Илангаяа һайнаар эдэ суглаанууд Железнодорожно, Хойто-Байгалай, Захааминай, Мухар-Шэбэрэй районуудта үнгэргэгдөө. Гэхэтэй хамта комсомолой зарим организацинуудта эдэ суглаанууд эмхидхэл муутайгаар үнгэргэгдэнэ. Суглаа үнгэргэхэ болзор хубилгагдана. Зэдын районой Д. Банзаровай нэрэмжэтэ колхоздо, Улаан-Үдын ан үсхэбэридэг «Забайкальский» совхоздо суглаанууд болзор соогоо болоогүй. Эдээнэй шалтагаан гэхэдэ, ВЛКСМ-эй райкомууд эдэ суглаануудые үнгэргэхэ хэрэгтэ онсо анхарал хандуулжа, тэдэниие эртээнһээ һайнаар бэлдэнэгүй.

Иигээд комсомолой районно болон городской тоосоото-һунгалтын конференцинүүд эхилхэнь. Тиимэһээ тэдэниие һайнаар, политическэ үндэр хэмжээндэ үнгэргэжэ, комсомолой хүдэлмэриие саашадань нарижуулан һайжаруулха, залуу хүбүүд басагадые КПСС-эй XXVI съездын болон КПСС-эй ЦК-гай үлээдэхи Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые амжалтатайгаар бэелүүлхэ хэрэгтэ элсүүлхэ арга нүхэсэл болгохо шухала.

ЭДИР НАҺАТАНАЙ БАТА ЖАГСААЛ

«Ажалгаха, ажамидарха эрхын түлөө» гэһэн уряа доро ажалша залуушуулай уласхоорондын уулзалга ноябриин 1-дэ Москвада хүдэлмэриеэ түгэсхэбэ.

Энэ олоной хабаадалгатай хуралдаан һонирхолтой үйлэ хэрэгүүдээр баян байба. «Мүнөөнэй дэлхэйдэ ажалша залуушуул» гэһэн уласхоорондын конференци тэрэнэй гол хэмжээ ябуулга болоо. Элдэб оронуудай эдир наһатанай үмэнэ байһан асуудалнууд тэрээн дээрэ зүбшэн хэлсэгдэһэн байна.

США-гай болон НАТО-гай агрессив бүлэгөөрхидэй зэмээр уласхоорондын байдалай эрид һэжэглэл һанаагаа зобожо байһаниинь залуушуулай хөөрэлдөөнүүдэй үедэ хэлэгдэһэн байна.

Амгалан тайбан байдал сахин хамгаалха, буу зэбсэг урдилдаан бүтээлгые болюулха талаар хэмжээнүүдые дэмжэжэ байһан тухайгаа хүбүүд, басагад мэдүүлээ.

Залуушуулай ажаһуудаг оронуудай социальна байгуулалтаар обществодохи тэдэнэй байдал тодорхойлогдодог гэжэ онсолон заагдаа. Социалис гүрэнүүдэй хүбүүд, басагад общестывын экономическа ба политическэ байдалда эдэбхитэйгээр хабаададаг, өөһэдынгөө арга боломжонуудые хүсэд дүүрэнээр бэелүүлхэ үргэн ехэ арга боломжонуудтай. Харин капиталай оронуудай залуушуулай байдал тад өөр. Хүдэлмэригүйдэлгэ, хүниие дарлалга, мүнгэнэй үнын бууралга, һураха, мэргэжэл абаха бэрхэшээлнүүд мэтын социальна бэрхэшээл түбэгүүдһээ имагтал залуушуул хохидодог гээшэ.

Ажалша залуушуулай харилсаа холбоое үргэдхэхэ шухала гэжэ уулзалга дээрэ хэлэгдээ. Энээнтэй дашарамдуулан, Москвада залуушуул болон студентнэрэй бүхэдэлхэйн XII фестивалиие үнгэргэлгэ тон шухала удха шанартай гэжэ онсолон заагдаһан байна.

Энэл үдэртөө уласхоорондын уулзалгын делегадууд совет залуушуулай дайн дажар буруушаалгын олониитын митингдэ хабаадаһан байна. Суглараашад мэдүүлгэ нэгэн һаналтайгаар баталан абаа. Буу зэбсэг урдилдаан бүтээлгые болюулхын тула хүбүүд, басагадай боломоор бүхы юумэ хэхээр шиидэнхэй байһаниинь тэрээн дотор элирхэйлэгдээ. Эб найрамдалай түлөө тэмсэлдэ хүсэлэл оролдолгонуудаа нэгэдүүлхые уряалжа, гадаадын оронуудай үетэндэ хандаһан уряа бии.

(ТАСС).

КПСС-эй ЦК-гай ПОЛИТБЮРОДО

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой ээлжээтэ заседани боложо, ажалдаа элитэ ехэ амжалтануудые туйлаһанайнь түлөө Бүхэсоюзна социалис мүрысөөнэй түрүүшүүлдэ 1984 оной СССР-эй Гүрэнэй шангуудые олгохо тухай Ленинскэ болон Гүрэнэй шангуудые олгодог комитедэй, Профессиональна Союзуудай Бүхэсоюзна Центральна Соведэй дурадхалые зүбшэн хэлсэбэ. Арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбүүдые дүүргэлгэдэ, үлүүлэн дүүргэлгэдэ, үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлгэдэ, түүхэй эд болон материалнуудые алмалгада, бүтээн гаргагдаһан продукциин шанарые һайжаруулгада горитой хубитаяа оруулһан ехэ бүлэг хүдэлмэришэд, колхознигууд, бригадирнууд болон мастернууд шангүүдта хүртөө. Эрдэм, техникын, литература, искусство ба архитектурын талаар СССР-эй Гүрэнэй шангуудые олгохо тухай дурадхалнууд зүбшэн хэлсэгдэһэн байгаа. Эсэгэ ороной эрдэм, техникэ болон соёлые хүгжөөлгэдэ, мүн дээдэ һургуулинуудай, техникумүүдэй болон дунда һургуулинуудай учебнигуудые бэлдэлгэдэ эгээл ехэ амжалтануудые туйлаһанайнь түлөө эдэ шангууд барюулагдаха юм.

Гүрэнэй шангуудые олгохо тухай КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолнууд хэблэлдэ толилогдохо.

Адууһа малда тэжээлэй нөөсэнүүдые хэрэглэлгын ашаг үрые дээшэлүүлхэ, малай тэжээлдэ ороохо таряа гаргашалгые хороохо талаар Белгородско областной партийна организациин хүдэлмэриин дүй дүршэлые Политбюрогой заседани дээрэ хаража үзэбэ. Һүүлэй жэлнүүдтэ Белгородско областиин партийна, совет болон ажахын органууд холимог тэжээл багаар гаргашалжа, мал ажалай продукци түсэбөөр хараалагдаһан хэмжээгээр үйлэдбэрилхэ талаар ехэ хүдэлмэри ябуулһан байна гэжэ тэмдэглэгдээ. Үндэр баян ургаса үгэдэг ургамалнууд, нэн түрүүн кукуруза, олон жэлэй ногоон, корнеплодууд, илангаяа ехээр таригдана. Тэжээлэй нөөсэнүүдые хадагалха бааза байгуулагдаа. Олохон колхоз, совхозуудта, тэрэ тоодо гахай үсхэбэрилгын бүхы томо ехэ предприятинуудта хүдэлжэ байдаг тэжээлэй цехүүдые бүтээсэ ехэтэй түхеэрэлгэнүүдээр хангаһан байна. Тиигэжэ холимог тэжээлдэ ороохо таряа багаар хэрэглэжэ, ехэ хэмжээнэй шэмэтэ бүдүүн ба холимог тэжээл үйлэдбэридэг болоһон байгаа. Үлэгдэлгүй технологи нэбтэрүүлһэнэй үндэһөөр бүхы районуудта эдеэ хоолой ба бусад үлэгдэлнүүдые тэжээлдэ хэрэглэдэг болонхой. Область дотор мал ажалай продуктнуудые үйлэдбэрилгэ саг үргэлжэ дээшэлнэ, тэдэниие худалдаха гүрэнэй түсэбүүд дүүргэгдэнэ.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюро энэ һайн дүй дүршэлые һайшаахадаа, малай тэжээл гамтайгаар хэрэглэлгэ, нэмэлтэ нөөсэнүүдые үргэдхэлгэ малай тэжээлэй нөөсэнүүдые арьбадхаха, ороохо таряа тэжээлдэ гаргашалгые хороохо арга олгохо байна гэжэ тэмдэглээ. Энэнь ниитэ гүрэн түрын ехэ удха шанартай хэрэг болоно. Нютагуудай партийна, совет болон ажахын органууд, мал ажалай ба тэжээл үйлэдбэрилгын түхеэрэлгэнүүдые гаргадаг машина бүтээгшэд, агропромышленна комплексын бүхы министерствэнүүд болон албан зургаанууд, колхоз, совхозуудай хүдэлмэрилэгшэд энэ зорилгые шиидхэлгэдэ анхаралаа хандуулха ёһотой.

КПСС-эй ЦК-гай октябриин (1984 он) Пленумэй захяа заабаринуудые хараалаа абажа, Волгоградска областьдо, Ставрополиин хизаарта хүдөө ажахы болон мелиорациие саашадань хүгжөөхэ, агропромышленна комплексын материально-техническэ баазые эндэ бэхижүүлхэ, газар таряалангай ба мал ажалай бүхы гол зүйлэй продукци үйлэдбэрилгые үргэдхэхэ талаар СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй хараалһан хэмжээ ябуулганууды Политбюро дэмжэбэ.

Нүхэд К. У. Черненкын, Г. В. Романовай, Н. А. Тихоновэй Монголой Арадай-революционно партиин ЦК-гай Генеральна секретарь, МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Ж. Батмунхтай хэһэн хөөрэлдөөнүүдэй дүнгүүдые зүбшэн хэлсээд, һайшааһан байгаа. КПСС-эй ба МНРП-гэй, Советскэ Союзай болон Монголой Арадай Республикын хоорондохи хани барисаае, али бүхы харилсаа холбоое саашадань хүгжөөлгын гол асуудалнуудые хөөрэлдөөнүүдэй үедэ зүбшэн хэлсэһэн байгаа. Хоёр ороной арадуудай аша туһада харюусадаг совет-монгол харилсаан залан сэхээр, хэлбэришэгүйгөөр хүгжөөгдэжэ, социалис хани нэгэдэлтэ оронуудай жагсаалые саашадань бэхижүүлхэ, социалис экономическа харилсаанай зорилгонуудые амжалтатайгаар шиидхэхэ арга олгохо байна гэжэ Политбюро тэмдэглээ.

Манай ороной экономическа ба социально-соёлой ажабайдалай, аха дүү социалис оронуудтай хани барисаагаа бэхижүүлгын, эб найрамдал хангалгын, уласхоорондын түгшүүрилые һулааруулгын бусад зарим асуудалнууд КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой заседани дээрэ мүн лэ зүбшэн хэлсэгдэбэ.

Агуу Октябриин хүндэлэлдэ

ТҮРҮҮШҮҮЛЭЙ ЖЭШЭЭГЭЭР

— Манай оньһожоруулагдамал 135-дахи колоннын коллектив трактор, машинануудаа, бульдозер болон экскаваторнуудаа гурбан халаанай туршада ашаглажа, ехэ хэмжээнэй хүдэлмэри хэхын тула тэмсэнэ. Үбэлдөө 50—55 градус хүйтэнэйшье буухада, бидэ оньһон техникэеэ зогсоонгүйгөөр ашаглажа, түмэр харгын далан бариха даабаряа үлүүлэн дүүргэхэ гэжэ эрмэлзэнэбди. Гурбан жэл юһэн һарын туршада 19 миллион түхэригэй барилга хэхэ аад, үнэн дээрээ 23 миллион 600 мянган түхэригэй барилга хээд байнабди. Коллективнай 1985 оной июниин түсэбөөр барилга хэнэ,— гэжэ түс колоннын начальник А. Л. Буйнов баяртайгаар хэлэнэ.

Оньһожоруулагдамал 135-дахи колоннын хүдэлмэришэд даажа абаһан оньһон техникэдэ эзэн ёһоор хандажа, бүтээсэ ехэтэйгээр ашагладаг заншалтай. Жэшээлхэдэ, түрүү жолоошон Н. Головин «Даажа абаһан автомашинаяа БАМ-ай барилгын дүүрэтэр ашаглаха» гэһэн үүсхэл гаргаа бэлэй. Николай Головинай жэшээгээр хүдэлһэн жолоошод, трактористнууд, экскаваторай машинистнууд муу бэшэ үрэ дүн туйлажа, Эрхүүгэй, Буряадай, Шэтын участогуудта хэдэн арбаад километртэ түмэр харгын далан барижа, олон миллион кубометр хайр шорой зөөгөө. Харин Н. Головинай бригадын коллектив Балбухта станци шадар БАМ-ай һүүлшын далан барилсажа, болзорһоо холо урид «алтан залгалаа» холбожо, Амар мүрэн хүрэтэр ашаанай поезднуудые ябуулха хэрэгтэ хубитаяа оруулалсаа.

Дүршэл шадабаритай хүдэлмэришэд 135-дахи колонноһоо олоор урган гараа. Эдэнэр бүхы ажалайнгаа 75 процентыень бригадна подрядай гуримаар дүүргэжэ, ажалай бүтээсые эрид дээшэлүүлжэ, барилгын үные хямдаруулна, шэнгэн түлишэ, резинэ, запчастьнуудые арьбална. Һайн бэлэдхэлтэй хүдэлмэришэд түрүү онол арга хэрэглэһэнэй ашаар үдэр, һара бүриингөө даабари холо үлүүлжэ, «Запбамстроймеханизация» трестын дунда дэлгэрһэн мүрысөөндэ эрхимлэнэ.

— Бидэ жэлэй дүүрэтэр үшөө 700 мянган түхэригэй барилга хэхээр шиидэнхэйбди. Хүдэлмэришэднай урдаа табиһан зорилгоёо бодото дээрэнь бэелүүлхэшье байха,— гэжэ 135-дахи колоннын начальник А. Л. Буйнов мэдүүлнэ. Энэ түрүү коллектив агуу Октябриин 67 жэлэй ойе ажалай илалтаар угтажа байна.

К. ЖАМЬЯНОВ.

ДҮНГҮҮД СОГСОЛОГДОБО

Эдэ үдэрнүүдтэ Захааминай районой Хамниин совхозой тарлан ажалай хүдэлмэрилэгшэд харюусалгатай хаһын дүнгүүдые согсолоо. Тэдэнэр таряа хуряалгаяа эмхитэйгээр, богони болзорто дүүргэһэн байха юм. Совхозой амбаарта дүн хамта 11,4 мянган центнер ороохон хадагалагдаа.

Таряа хуряалгын түрүүшын үдэрһөө эхилжэ, ажахын механизаторнуудай дунда социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрүүлэгдээ һэн. Дүршэлтэй комбайнернууд Михаил Тулиханов, Анатолий Буянтуев гэгшэдэй даадаг звенонууд һайнаар хүдэлжэ, магтаал хайрада хүртэһэн байна. Харин Михаил Тулиханов энэ жэлэй таряа хуряалгада онсо шалгаржа, ажахынгаа чемпион болоо. Анатолий Буянтуев хоёрдохи һуурида гараһан байна.

Эрдэм Бадмаевич Цыденовэй даадаг баалнуудые сохидог звеногой гэшүүд таряа хуряалгада һайнаар хүдэлжэ, совхозой дирекциин, парткомой, профкомой болон ВЛКСМ-эй обкомой зүгһөө 300 түхэриг мүнгэн шанда хүртөө. Виктор Дондокович Жигжитовэй хүтэлбэрилдэг звено таряа баал болгон хадажа, абаһан социалис уялгаяа үлүүлэн дүүргэһэн байха юм. Түс звеногой гэшүүн, комбайнер Владимир Шойжитов нэгэдэхи һуури эзэлээ.

Энэ жэлэй ороохото болон тэжээлэй ургамалнуудые хуряалга дээрэ хоёрдохи отделениин комбайнернууд шалгаржа гараа. Түс коллективые тракторно-тарян ажалай бригадын бригадир Цырен Соктоевич Соктоев хүтэлбэрилөө.

Мүн лэ энэ харюусалгатай хаһада Улаан-Үдын хоёрдохи ГАП-ай жолоошод шефэй ёһоной нилээд туһаламжа үзүүлһэн байна. Эдэнэр силос даралгада, ороохо тарян хуряалгада хамһалсаа. Жолоошодой һайнаар ажалланаһанайнь түлөө совхозой дирекци, партком, профком тэдэнэрые Хүндэлэлэй грамотануудаар, 150 түхэриг мүнгэн шангаар урмашуулһан байха юм.

Ороохо тарян хуряалгын хажуугаар ажахы дотор намарай паар хахалха хүдэлмэри ябуулагдаа. Эндэ дүн хамта 615 гектар паар бэлдэгдээ. Энэ хүдэлмэридэ залуу механизатор, ВЛКСМ-эй гэшүүн Юрий Назимов шалгаржа гараа.

Д. ЦЫРЕНЖАПОВ,
совхозой профкомой түрүүлэгшэ.

ҺОЛООМОЁО СУГЛУУЛБА

Ургаса хуряалгын үшөө түлэг ябажа байхада Харьбяангуудай совхоз сохигдоһон тараанайнгаа һолоомые суглуулжа, сомоно эхилээ юм.

Республикын габьяата механизатор Павел Жанчипович Аюшеевэй хүтэлбэрилдэг оньһожоруулагдаһан звенодо 5 колесно трактор хүдэлгэгдөө. Бэрхэ механизатор С. А. Аюшеевэй КУН-10 түхэлэй агрегадаар һолоомо суглуулжа, тусхай үндэр хоорботой тэргэнүүдтэ ашахадань, тэрэниинь Д. Лопсонов, С. А. Арабжаев, Г. Тоглохинов гэгшэд нягтаруулан гэшхэдэг, хогуудыень тармажа абадаг. Ехэ тэргэнүүдтэ ашагдаһан һолоомые трактористнар П. Ж. Аюшеев, Д. Б. Ангархаев, С. Д. Ухеев гэгшэд Нугын һү һаалиин фермэдэ зөөгөө.

— Түрүүшээр энэ тэрэ юумэнһээ боложо, ажалаймнай бүтээсэ тиимэшье ехэ байгаагүй. Түс тустаа 10—15 центнер һолоомо ашаһан тэргэнүүдые шэрэжэ, үдэрэй 5—7 хүрэтэр эрьесэ хэдэг һэмди. Ондоогоор хэлэбэл, хүн бүхэн үдэрэй 20—25 тонно һолоомо фермэ дээрэ буулгадаг байгаабди. Һолоомо ашаха КУН-10 түхэлэй үшөө нэгэ агрегадай нэмэгдэжэ табигдаһанһаа хойшо хүн бүхэн үдэрэй 35—40 тонно һолоомо зөөгөөбди,— гэжэ звеное даагша нүхэр Аюшеев хөөрэнэ.

И. ФЕДОРОВ.
Түнхэнэй район.

Улаан-Үдын городой 1-дэхи автотранспортна предприятида арба гаран жолоошод 11-дэхи табан жэлэй түсэб дүүргэһэн юм.

1-дэхи классай жолоошон, КПСС-эй гэшүүн Георгий Елизарович Климентьев табан жэлэй түрүүшүүлэй нэгэн болоно.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: жолоошон Г. Е. Климентьев.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй УКАЗ

ХЯАГТЫН ЭЭРЭЛГЭ-НЭХЭЛГЫН ФАБРИКЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Үйлэдбэриин үндэр дүнгүүдые туйлаһанайнь түлөө, байгуулагдаһаар 25 жэлэйнь ойтой дашарамдуулан, Хяагтын ээрэлгэ-нэхэлгын фабрикые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.
Секретариин түлөө Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүн П. ШОБОГОРОВ.
Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1984 оной ноябриин 1.

ПУТЁВКООР ШАГНАГДАА

Социалис мүрысөөндэ эрхим һайн үрэ дүнгүүдые туйлаһанайнгаа түлөө Оронгын совхозой бүлэг хүдэлмэришэд Москвадахи Арадай ажахын туйлалтануудай выставкэдэ ошохо түлөөһэгүй путевкоор шагнагдаба. Тэдэнэй тоодо хартаабхашан Ш. Ц-Д. Цыденов, тракторист А. Б. Омоктуев, овощ ургуулагшад Д. Данилова, В. Б. Иванова, тугалшан Н. С. Петров гэгшэд ороо.

Манай корр.

ШАГНАЛ

Олон жэлэй туршада хүдэлжэ, үйлэдбэриин үндэр дүнгүүдые туйлаһанайнь түлөө Хяагтын ээрэлгэ-нэхэлгын фабрикын байгуулагдаһаар 25 жэлэй ойтой дашарамдуулан, түс фабрикын нэхэгшэ Лидия Васильевна Гагаровае, өөдөлшон Намжилма Дугаровна Цыденжаповае Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум Хүндэлэлэй грамотаар шагнаба.

Барилгада олон жэлэй туршада хүдэлжэ, үйлэдбэриин үндэр амжалтануудые туйлаһанайнь, ниитын ажал ябуулгые эдэбхитэйгээр ябуулһанайнь түлөө, түрэһөөр 50 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, «Улан-Удэтрансстрой» трестын барилга-хабсаралгын 834-дэхи поездын модошо дархашуулай бригадир Владимир Цыденович Сандановые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум Хүндэлэлэй грамотаар шагнаба.

ИНДИИН ПОСОЛЬСТВОДО ЕРЭБЭ

Индиин Республикын Премьер-Министр Индира Гандиин харата муухайгаар буудуулжа сагһаа урид наһа бараһан ушараар К. У. Черненко, А. А. Громыко, М. С. Соломенцев ноябриин 1-дэ Советскэ Союздахи Индиин посольстводо хүрэбэ.

Агууехэ эндэхэг арадай алдарта басаган, Индиин гүрэнэй ба ниитын элитэ ехэ ажал ябуулагша, эб найрамдалай, арадуудай аюулгүй байдалай түлөө дүлэтэ тэмсэлшэ болон Советскэ Союзай ехэ хани нүхэрэй дурасхаалые тэдэнэр минута соо дуугай байлгаар ёһолон хүндэлжэ, шаналал гашуудалай дэбтэртэ гараа табибад.

(ТАСС).

ЭХЭ ОРОНДОО БУСАХАЯА МОРДОБО

ГАВАНА. (ТАСС). СЭВ-эй сессиин XXXIX заседани дээрэ Совет делегациие толгойлһон КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. А. Тихонов Москвагаа бусахаяа Гаванаһаа мордобо. СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министрэй нэгэдэхи орлогшо В. Ф. Мальцев тэрээнтэй хамта мордолсоо.

Кубын Компартиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, республикын Гүрэнэй Соведэй ба Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Фидель Кастро, Кубын Компартиин ЦК-гай хоёрдохи секретарь, республикын Гүрэнэй Соведэй ба Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо Рауль Кастро, Кубын Компартиин ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо Умберто Перес, Кубын компартиин ЦК-гай секретариадай гэшүүн, Кубын Республикаһаа СССР-тэ байдаг элшэн сайд Лионель Сото «Хосе Марти» гэжэ аэропорт дээрэ тэрэниие үдэшэбэ.

ХАНИ БАРИСААНАЙ ТУГ ДОРО

Мүнөөдэрэй Совет Таджикистан ороной экономическа хүсэ шадалда горитой хубитаяа оруулдаг индустриально-аграрна республика болоно. КПСС-эй ленинскэ национальна политикын ашаар Совет засагай жэлнүүдтэ таджик арад үйлэдбэриин хүсэнүүдые дээшэлүүлхэ, эрдэм ухаан ба соёл болбосорол хүгжөөхэ талаар айхабтар ехэ амжалтануудые туйлаа. СССР-эй МИД-эй эмхидхэһэн, ноябриин 1-дэ Москвада болоһон пресс-конференци дээрэ энээн тухай онсолон тэмдэглэгдээ. Таджигай ССР-эй 60 жэлдэ зорюулагдаһан Таджикистанай үдэртэй дашарамдуулан тэрэ үнгэргэгдэһэн байгаа.

Таджигай ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо У. Г. Усманов журналистнуудай урда үгэ хэлэхэдээ, Ленинэй туг доро 60 жэлэй туршада таджик арадай гаталһан алдарта зам тухай хөөрэжэ үгэбэ. Гээгдэнги балар байдалтай байһан Таджикистан капиталис хүгжэлтын шатые алад гаража, хүгжэлтэ дэбжэлтэ, зол жаргалта байдал тээшэ үзэгдөөгүй алхам хэһэн байна. Социалис байгуулалтын эрхэ байдалда, совет арадуудай, нэн түрүүн ород арадай аха дүү ёһоной дэмжэлгээр лэ иимэ арга боломжо олгогдоһон байна.

Республика дотор промышленностиин зуу гаран һалбари хүгжөөгдэнэ. Хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилгээр ороной түрүү һууринуудай нэгые Таджикистан эзэлдэг. Түхэл маягаараа национальна, удхаараа социалис соёл болбосорол республикада саашадаа хүгжөөгдэнэ.

Таджикистанай ажалшад, бүхы совет хүнүүдтэл адли, Эхэ оронойнгоо түлөө смогорхолоор бадаран, КПСС-эй XXVI съездын, КПСС-эй ЦК-гай октябриин (1984 он) Пленумэй түүхэтэ хараа замуудые, нүхэр К. У. Черненкын захяа заабаринуудые бэелүүлгэдэ шэн зоригто ажалаараа горитой хубитаяа оруулна. Манай агууехэ Эсэгэ орондо, Коммунис партида, коммунизмын илан мандаха хэрэгтэ тэдэнэр ажалайнгаа илалтануудые зорюулнад.

(ТАСС).

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

ЭДЭБХИЖҮҮЛХЭ ХЭРЭГТЭЙ

КПСС-эй Советскэ райком һаяхана партийно-ажахын эдэбхитэдэй зүблөө үнгэргөө. «Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнда совет арадай илаһаар 40 жэлэй ойн баярые угтуулан, сэрэгэй-патриотическа ба оборонно-ниитэ хүдэлмэриие шангадхаха талаар районой партийна организацинуудай зорилгонууд тухай» гэһэн элидхэл КПСС-эй райкомой секретарь Р. Р. Хориноева хэбэ.
Тэндэһээ хэгдэһэн тэмдэглэл уншагшадтаа дурадханабди.

Фашис Германиие илаһаар 40 жэлэй ойн баяр хадаа манай арадай эгээн ехэ һайндэрнүүдэй нэгэн гэжэ элидхэлшэ онсолоо. Мүнөө район дотор «Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнда совет арадай түйлаһан илалтын 40 жэлэй ой тухай» КПСС-эй ЦК-гай тогтоолые бодото дээрэнь бэелүүлхэ горитой хүдэлмэри ябуулагдана. Жэшээлхэдэ, районой ажалша коллективүүд алдарта энэ һайндэрые ажалай амжалтануудаар угтаха тушаа москвагайхидай үүсхэл һайшаан дэмжэжэ, арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбтэ даабаринуудые бэелүүлхын тула эршэ нүлөөтэй социалис мүрысөө үүсхэжэ байнхай. Жэшээнь, оёдолой «Туяана» нэгэдэлэй гол предприятиин хүдэлмэришэд продукци үйлэдбэрилхэ даабаряа декабриин 28 болотор дүүргэжэ, түсэбһөө гадуур хэдэ мянган түхэригэй продукци худалдахаар зориглоо. Тиихэдэ «Электромашина» заводто хүдэлдэг В. В. Рудкинай хүтэлбэрилдэг слесарьнүүдэй бригада ажалай бүтээсэ дээшэлүүлһэнэй, ажалайнгаа эмхидхэл һайжаруулһанай ашаар 1985 оной майн 9 болотор дүрбэн жэл табан һарын түсэб сүм дүүргэхэ гэжэ шиидэв. Тэрэшэлэн Илалтын үдэртэ зорюулжа, коммунис субботник үнгэргэхэ гэһэн үүсхэл районой ажалша коллективүүдтэ дэмжэгдэнэ. Мүн түрүү бригаданууд эрэлхэг сэрэгшэдые бүридэлдөө оруулна. Гэхэтэй хамта авиапредприятиин, барилга-хабсаралгын 2-дохи управлениин, горплодоовощторгын болон бусад коллективүүд Илалтын 40 жэлдэ зорюулагдаһан социалис мүрысөө дэлгэрүүлээдүй гэжэ шүүмжэлэгдэбэ.

Эдэбхи үүсхэлтэйгээр хүдэлжэ байһан коллективүүд энэ оной үнгэрһэн хугасаа соо түсэбөө амжалтатай дүүргэжэ гээд элидхэл дотор хэлэгдээ. Тиигэжэ ажалай бүтээсэ түсэбһөө гадуур 1 процентээр дээшэлүүлхэ, продукциин өөрынь үнэ сэн 0,5 процентээр нэмэжэ хямдаруулха шухала даабаринууд үлүүлэн дүүргэгдээ. Энэ үе соо үйлэдбэрилэгдэһэн промышленна продукциин ургалта гансал ажалай бүтээсэ дээшэлүүлһэнэй ашаар түйлагдаа гээд онсо тэмдэглэлтэй. Гэбэшье районой промышленностьда, транспортда ба барилгада зарим тэды амжалтанууд түйлагдаашье һаа, худалдаа наймаанай, ажалшадай ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангадаг эмхи зургаанууд түсэбөө дүүргээгүй байна. Тиимэһээ алдарта энэ һайндэрые угтуулан, ажал хэрэгэйнгээ дутуу дундануудые усадхаха, амжалтануудаа арьбадхаха гэһэн зорилго районой ажалша коллективүүдэй урда табигданхай гэжэ элидхэлшэ онсолоо.

Уласхоорондын мүнөөнэй эрхэ байдалда ажалшадые болон залуушуулые Эхэ ороноо дуратайгаар хүмүүжүүлхэ, оборонно-ниитэ хүдэлмэриие эдэбхижүүлхэ гээшэ ехэ удха шанартай. Илалтын 40 жэлэй ойн баярые тэмдэглэхээ байхадаа, эдэ бүгэдэ ажал хэрэгүүдтээ сэгнэлтэ үгэхэ, мүн саашадаа бэелүүлхэ хэмжээ ябуулгануудаа хараалха ёһотойбди гээд нүхэр Хориноева мэдүүлбэ.

Шухала эдэ хэрэгүүдэй районой предприятинуудта, һургуулинуудта, һуралсалай болон бусад эмхи зургаануудта ямараар, хэр зэргэ эрхилэгдэдэг байһан тухайда элидхэл дотор дэлгэрэнгыгээр хэлэгдээ. Мүнөө диилэнхи олон һургуулинууд ниитын музейнүүдтэй, дайшалхы болон ажалай алдар солын таһалгануудтай ба булангуудтай. Совет Армиин ветерануудтай, сэрэгшэдтэй уулзалганууд саг үргэлжэ үнгэргэгдэдэг байна. һуралсалай жэлэй түрүүшын хэшээлнүүд районой һургуулинуудта хоёрдохи жэлээ удаа дараалан эб найрамдалай хэшээлнүүдээр эхилнэ. Тиихэдэ «Зарница», «Орлёнок» гэжэ сэрэгэй-спортивна наадануудта жэлһээ жэлдэ 65 мянгаад һурагшад хабаадалсана. 1-дэхи, 3-дахи, 9-дэхи, 43-дахи һургуулинуудта, 2-дохи интернат-һургуулида сэрэгшын мэргэжэл тухай ойлгууламжын хүдэлмэри эдэбхитэйгээр ябуулагдана. Мүн бусадшье хэмжээнүүд бэелүүлэгдэдэг гуримтай. Гэбэшье районой һургуулинуудай эрхилжэ байгаа сэрэгэй-патриотическа, оборонно-ниитэ хүдэлмэридэ горитой дутуу дунданууд бии гэжэ шүүмжэлэгдэбэ. Тиихэдэ һуралсалай дээдэ болон тусхай дунда һургуулинуудта шухала энэ хэрэгые эмхидхэн ябуулха талаар зарим гуримай тогтонхойшье һаань, энээниие бүхыдэнь нарижуулха, эдэбхижүүлхэ хэрэгтэй гэжэ хэлэгдээ.

Саашадаа элидхэлшэ сэрэгэй-патриотическа, оборонно-ниитэ хүдэлмэриин ажалша коллективүүдтэ хэр зэргэ бэелүүлэгдэдэг тушаа дэлгэрэнгыгээр тогтоо. Энэ хүдэлмэриин дутагдалнууд онсо заагдаба. Нэн түрүүн шухала хэрэгэй эмхидхэлдэ анхарал хандуулагдаха зэргэтэй. Жэшээлхэдэ, ВЛКСМ-эй Советскэ райком энэ хүдэлмэри эрхилхэ хэрэгтэ тусгаар үүргэ бэелүүлжэ байха уялгаяа гүйсэд дүүргэдэггүй байна. ВЛКСМ-эй райкомой дэргэдэ сэрэгэй-патриотическа совет байгуулагдаха ёһотой аад, тэрэ мүнөө хүрэтэр үгы. Тиихэдэ аха нүхэдэйнгөө дайшалхы болон ажалай алдар солодо зорюулагдаһан социалис мүрысөөн районой комсомол-залуушуулай бригаданудай, залуу хүдэлмэришэдэй дунда эмхидхэгдэхэ зэргэтэй байгаа. Комсомолой зарим организацинууд энэ хүдэлмэридэ ёһыч тэдыдэ хандадаг байна. Тиихэдэ районой ехэнхи предприятинуудай ДОСААФ-ай эхин эмхинүүдэй ажал ябуулгаяа шадамараар ябуулжа байхада, Буркоопсоюзай автопредприятиин, пивын заводой, 103-дахи ПМК-гай болон бусадай эмхинүүд ямаршье хэмжээнүүдые бэелүүлдэггүй гэжэ элидхэлшэ шүүмжэлэгдээ. Энэньшье гайхалгүй ха. Юуб гэхэдэ, эдэ предприяти, эмхи зургаанудай партийна организацинууд тус асуудалда анхаралаа һуладууланхай.

Элидхэлшэ, үгэ хэлэгшэд оборонно-ниитэ хүдэлмэриин материальна үндэһэ һуурииие һайжаруулха хэрэгтэй гээд мэдүүлээ. Жэшээлхэдэ, шэлэи заводой парткомой секретарь Б. А. Лев сэрэгэй эхин бэлэдхэл һайжаруулха ябадалда райвоенкомат туһа хүргэмөөр аад, юушье хээдүй байһаар гэжэ шүүмжэлээ. Районно Советэй гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшын орлогшо А. Н. Яковлева үгэ хэлэхэдээ, ажалша коллективүүдэй оборонно-ниитэ хүдэлмэриин үндэһэ һууриие бэхижүүлхэ талаар бэелүүлжэ байһан ажал хэрэгүүдтэ анхаралаа ехээр хандуулба. Район дотор энэ талаар һүүлэй үедэ зарим тэды хэмжээ ябуулганууд хараалагдажа, хүсэндөө хүргэгдэнхэй. Энээниие нэгэ баримта элеэр харуулна. Бүхы предприяти болон эмхи зургаануудта физкультура ба спортын хэрэг эрхилдэг 75 хүдэлмэрилэгшэ бии. Тиихэдэ бэеын элүүр энхые сахиха, һайжаруулха клубууд нээгдэнэ. Мүн спортсменүүдэй тоо олошорно. Теэд шухала энэ хүдэлмэри олон дутагдалтай гээд тэрэ хэлээ. Ушарынь хадаа зарим предприятинууд спорт хүгжөөхэ ябадалда анхаралаа огто хандуулнагүй, тэрэнэй материальна үндэһэ һуури тухай бодомжолногүй. Тиихэдэ бии байгаа арга боломжонуудые хэрэглэхэ хүдэлмэрилэгшэдые энэ хэрэгтэ элсүүлхэ, хабаадуулха ушарта һаналаа табинагүй. Жэшээлхэдэ, үсөөхэн ажалша коллективүүдэй түлөөлэгшэд тамаралгын бассейндэ ябадаг байна. Районой олон предприятинуудта оборонно-ниитэ хүдэлмэриин материальна үндэһэ һуури бирагүй гэжэ тэрэ хэлэхэ зуураа, иимэ байдалые усадхахын тула саашадаа хэдэн коллективүүдэй энээндэ гаргашалха мүнгэ зөөриие нэгэдүүлхэ гэһэн зорилго табигданхаи гээд онсо тэмдэглээ.

Пассажирска автотранспортна 1-дэхи предприятиин жолоошон Н. П. Черняев элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадалсахадаа, спортивна бааза энэ хэрэг эмхидхэхэ хүдэлмэрилэгшэшье манда үгы гэжэ дуулгаба. Тиимэһээ эгээл иимэ байдалтай болоһон ажалша коллективүүд хүсэ шадалаа нэгэдүүлжэ, хамтаараа энэ хэрэгээ шиидхэхэ ёһотой гээд онсололтой.

Нүхэр Хориноева, үгэ хэлэгшэд сэрэгэй албанда залуушуулые бэлдэжэ хүдэлмэриин һүүлэй үедэ зарим тэды һайжаруулагдаашье һаа, үшөө горитой дутагдалнууд бии гээд тэмдэглээ. Эдэ бүгэдые усадхахын тула залуу үетэнэй алишье талын хүмүүжүүлгэдэ анхарал ехээр хандуулагдаха болоно. Советскэ районой сэрэгэй комиссар Н. С. Алексеев, авиапредприятиин профкомой түрүүлэгшэ В. В. Балдынов, 2-дохи интернат-һургуулиин директор В. И. Бочеев гэгшэд тус асуудалда тогтон хэлээ.

Тиихэдэ ажалшадай элүүр энхые аршалха, һэргылхэ хүдэлмэридэ дутагдалнууд бии гэжэ зүблөөн дээрэ хэлэгдээ. Доройтожо ерэхэдээ, 3-дахи поликлиникын, Заречный тосхоной фельдшерскэ пунктын хүдэлмэрилэгшэд сэрэгэй албанда абтаха хүбүүдэй бэеын элүүр энхын байдалда хайша хэрэгээр хандаха ушарнууд үзэгдэнэ гээд элидхэл дотор шүүмжэлэгдээ.

Зүүн Сибириин технологическа институдай ректор Д. Ш. Фролов, ВЛКСМ-эй райкомой 1-дэхи секретарь М. Климова гэгшэд сэрэгэй-патриотическа, оборонно-ниитын хүдэлмэри һайжаруулхын тула хүн бүхэниие, нэн түрүүлэн бүхы залуушуулые энэ хэрэгтэ элсүүлхэ хэрэгтэй гэжэ мэдүүлээ.

КПСС-эй Улаан-Үдын горкомой секретарь Г. Д. Басаев зүблөөнэй хүдэлмэридэ хабаадалсажа үгэ хэлээ.

Зүблөөндэ хабаадагшад зүбшэгдэһэн асуудалаар шиидхэбэри баталан абаа.

Д-Р. ДАМБАЕВ.

БҮХЫ ЮУМЭ ХҮНЭЙ АША ТУҺАДА

КПСС-эй ЦК-гай октябриин (1984 он) Пленумэй докум... нүүдые, арбан хоёрдохи табан жэлдэ, 2000 он хүрэтэрхи ... дэ Мелиорациин, шанаржуулагдаһан газарые хэрэглэ... ашаг үрые дээшэлүүлгын удаан болзорой программые ... ной дунда ойлгуулха, нэбтэрүүлхэ ниитэ-политическэ ба ... ционно хүдэлмэри партийна организацинуудта, ажалша ко... лективүүдтэ үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэбэ. Ниитэ полит-үдэр... байгша оной ноябрь һарада хаа хаанагүй үнгэргэгдэхэ ю...

Ниитэ полит-үдэрнүүдые эмхидхэгшэдтэ, элидхэлшэд... лекторнүүдтэ, пропагандистнуудта, политинформаторнууд... агитаторнуудта туһаламжа болгон, хөөрэлдөөнэй жэш... тематика толилогдоно.

* * *

Нүхэр К. У. Черненкын хэлэһэн үгэ, КПСС-эй ЦК-гай октябриин Пленумэй шиидхэбэринүүд —парти болон арадай хүдэлмэриин тодорхой программа.

КПСС-эй аграрна политика — КПСС-эй экономическа стратегиин гол шухала хуби.

Мелиорациин удаан болзорой программа — ажахын политическэ шухала зорилго.

Эдеэ хоолой нөөсэнүүдые ехэ болголгодо мелиорациин үүргые дээшэлүүлхэ.

Экономикын аграрна секторые тогтууритайгаар хүгжөөхэ.

Мелиораци —хүдөө ажахын үйлэдбэриие эршэмтэйгээр хүгжөөлгын хүсэтэ нүхэсэл мүн.

СССР-эй Эдеэ хоолой программа бэелүүлэгдэнэ.

Хүдөө ажахые хүгжөөлгэдэ промышленностиин, барилгын, транспортын ажалша коллективүүдэй оруулдаг хубита.

Хүдөө ажахын продукци ехээр үйлэдбэрилгэдэ гаргадаг хүсэлэл оролдолгонуудаа арьбадхаха.

Бүхы агропромышленна комплексын амжалтатайгаар хүдэлхынь тула шухала эрхэ байдал байгуулха.

Оросһо таряа үйлэдбэрилгые хэлбэришэгүйгөөр ехэдхэлгэ — гол зорилго мүн.

Мал ажалые хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ.

Хүдөө ажахын үйлэдбэриие али бүхы талаарнь эршэдхэлгын харгы замууд.

Ажалай, материальна ба мүнгэн һангай нөөсэнүүдэй ашыень ехээр харюулха.

Хүдөөгэй үйлэдбэриин амжалтануудай социальна үндэһэ һуури.

Манай хүдөө нютагай түхэл шарайе үндэһөөрнь хубилгаха, хүдөөгэй хүн зоной ажабайдалай хэмжээе городойхидо адлирхуу болгохо.

Хүдөөгэй ажалшадай материальна ба соёлой хэмжээнэй ургалта.

Хүдөөгэй хүн зоной һуудал байдалые нарижуулан һайжаруулха.

Хүдөө нютагуудай байдалые үндэһөөрнь хубилгаха шухала хэмжээнүүд.

Газар тарялангые шанаржуулан һайжаруулгые үргэдхэлгэ — хүдөө ажахые саашадань хүгжөөлгын шиидхэхы нүхэсэл.

Мелиорациин программа — газарай үрэжэлые дээшэлүүлхын түлөө тэмсэлдэ шэнэ шата.

Мелиорациин удаан болзорой программын гол шэглэлнүүд.

Шанаржуулагдаһан газарые улам һайнаар элдүүрилэн ашаглаха.

Газарые шанаржуулгые тон шэнэ шатада гаргаха.

Газарые шанаржуулха барилгын шэнэ зорилгонууд.

Мелиорациин программые бэелүүлгэдэ эрдэм наукын дүүргэдэг үүргэ.

Комплексно хандаса —Мелиорациин удаан болзорой программые амжалтатай... бэелүүлхэ шухала нүхэсэл.

Газарые шанаржуулгада ... агропромышленна комплекс... хабаадагшадай ажал ябуу... гые, үүсхэл эдэбхиие элсүү... хэ.

Түрүүшүүлһээ, үйлэдбэри... эрхим дүй дүршэлһөө ж... абаха.

Сабшалан болон бэлш... риин гектар бүхэнэй ашаг ү... ень дээшэлүүлхэ.

Уһалууриин ехэ нөөсэнү...

Шэнэдхэгдэһэн газарай ... үрые, тэрэниие хэрэглэ... улам һайжаруулха.

Сагай уларилһаа хүдөө ... хын дулдыдалгые бага бол... хо.

Экономико эрхилэлгые, б... гадна гуримые нарижуу... һайжаруулгын арга болом... нуудые гүйсэд хэрэглэхэ.

Мелиорациин гол шу... нүүд.

Хээрын сабшалангай та... рые гуримшуулха гээшэ ... шолуулашагүй шухала ... мүн.

Мелиораторнуудай кадр... дые һурган бэлдэлгые һай... руулха.

Мелиорациин экологич... асуудалнууд.

Газараа эзэн ёһоор а... лаха, тэрэниие һайжаруу... ерээдүйн үетэндэ дамжуу...

Уһанай ба газарай нөө... нүүдые сахин хамгаалгада ... модоной дүүргэдэг үүргэ.

Шэнэдхэгдэһэн газарта ... луушуулай оруулдаг хуби...

Мелиорациин программ... бүгэдэ арадай хэрэг.

Манай түсэбүүдэй соци... на шэглэл.

Эрдэм, техникын түйла... нуудые үйлэдбэридэ нэб... рүүлхэ.

Ажалай бүтээсые эрид ... шэлүүлхэ.

Алмалта арьбалалтые ... хэхэ.

Хүтэлбэрилгэ болон аж... эрхилэлгые нарижуулан һ... жаруулха.

1984 оной түсэбүүдые, ... бан жэлэй даабаринуудые ... жалтатайгаар дүүргэлгэдэ ... сэлэл оролдолго гаргаха.

Үүсхэл эдэбхиие, габша... ажалые али болохоор ... жөөхэ, урмашуулха, жэяг ... рам болон гурим заршал... бэхижүүлхэ.

Хиналтын үүргэ нүлөөе ... шэлүүлхэ.

Ажалша коллективүүдэй ... циалис мүрысөөнэй ашаг ...

Ажахын тоосооной бри... на подрядые, түрүү ажа... нуудай дүй дүршэлые ү... нөөр нэбтэрүүлхэ.

Манай түсэбүүд — эой... байгуулгын түсэбүүд.

Эб найрамдалай, аюу... байдалай ба арадуудай хар... саа холбооной түлөө КПСС... залан сэхэ тэмсэл.

КПСС-эй ЦК-гай октябри... Пленумэй шиидхэбэринүүд ... совет хүнэй аша туһа ту... партиин саг үргэлжын ан... рал оролдолгын гэршэ ю... шээ мүн.

ЛОКОМОТИВ— ВАГОН ЗАҺАБАРИЛГЫН ЗАВОДТО

ИЛАЛТЫН ОЙДО ЗОРЮУЛАН

Заводой коллектив, бүхы совет арадтал адли, Илалтын 40 жэлэй ойн хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ оролсонхой. Түрүү коллективүүдэй, онсолоол, якорна цехэй участогай (мастерынь Г. Ф. Филатова), электромашинна цехэй слесарьнүүдэй А. И. Миловановой хүтэлбэрилдэг бригадын үүсхэлээр бүхы цех, мастерска участок болон бригаданууд ажалайнгаа амжалтануудые герой-хотонуудта зорюулна. Жэшээлхэдэ, август һарадахи габшагай вахтанууд Минск, Тула хотонуудта, сентябриин ажалай амжалтанууд Новороссийск, Керчь хотонуудта зорюулагдаа һэн. Иигэжэ сентябрь һарада технологическа хангалгын ба транспортна цехүүд түрүү һуури эзэлһэн, модельнэ цехэйхид хоёрдохи һуурида гараһан байна.

Участогуудай дунда дэлгэрһэн мүрысөөндэ локомотив хабсаралгын цехэй малярна участок (мастерынь Л. В. Богатырева), механическа цехэй термическэ участок (мастерынь Г. Г. Кащеева) илажа гараа. Бригаданууд сооһоо ямарнуудынь түрүүлээб гэхэдэ, аппаратна цехэи В. Ю. Власевский хүтэлбэрилдэг электрослесарьнүүдэй, вагон хабсаралгын ба В. Р. Келлерэй ударидадаг булад шудхалгын бригаданууд эрхимлээ.

Агуу Октябриин 67 жэлэй ойе угтуулан, эдэ үдэрнүүдтэ цехүүдэй, тапагуудай, участогуудай, бригаданудай коллективүүд герой-хото Киевэй хүндэлэлдэ ажалайнгаа бэлэгүүдые зорюулна.

ОЁДОЛШОД, ЭСХЭГШЭД АМЖАЛТАТАЙ

Улаан-Үдын гадар трикотаж хубсаһанай фабрикын эсхэлгын цехтэ Любовь Ивановна Драгобужовагай хүтэлбэрилдэг комсомол-залуушуулай бригада юһэн хүнһөө бүридэдэг. Өөрынгөө мэргэжэлые һайнаар шудалхын, урагшатай ажалаараа шалгархын тула оролдодог сагад үдэр бүриингөө түсэб, даабаринуудые үлүүлэн дүүргэнэ. Эсхэгшэд ажалдаа нарин нягтаар хандадаг, ажалай журам хазагайруулдаггүй, бултанай хэрэгэй түлөө бүримүһэн оролдодог.

Гэхэтэй хамта энэл фабрикын эгээл томо цехтэ — оёдолой цехтэ гурбан зуугаад оёдолшод хүдэлжэ, гүрэнэй түсэб, даабаринуудые дүүргэнэ. Комсомол-залуушуулай 10 бригада эндэ тоологдодог. Оёдолой цехэй коллектив юһэн һарын түсэбөө амжалтатайгаар, саг соонь дүүргээд, Агуу Октябриин 67 жэлэй ойн хүндэлэлдэ ажалай бэлэгүүдтэйгээр ерээ гээшэ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Эсхэгшэд Света Шагдурова, бригадир Любовь Драгобужова, Галя Лебедева, Елена Павлова, Света Жамьянова гэгшэд. 2. Залуу оёдолшон Марина Ванданова.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ҮҮСХЭЛ ҺУЛААР ДЭМЖЭГДЭНЭ

Электро-заһабарилгын цех. Энэ комбинадай түрүү коллективүүдэй нэгэн. Түсэбтэ даабаряа амжалтатай дүүргэжэ байдаг. Предприятиин цехүүдэй дундаһаа энэ цехэйхид нэгэнтэ бэшэ түрүү һуури эзэлжэ, дамжуулгын улаан тугта, шанда хүртэһэн байха. Электрын элшэ хүсөөр комбинадайнгаа хэрэглэмжые найдамтайгаар, гүйсэд хангажа байхын тула ехэ хүдэлмэри хээ гээшэ. Кабельна шэнэ линиинүүдые татаһан, 340 электродвигательнүүдтэ капитальна заһабарилга хэһэн байна.

Энэ цехтэ 17 коммунист хүдэлдэг юм. Зуу гаран хүдэлмэрилэгшэдтэн коллективтэ үсөөншэг лэ шэнги. Гэбэшье эндэхи коммунистнууд партийна организацияа ургуулха, бэхижүүлхэ гэжэ яһала оролдолго гаргана гэжэ тэмдэглэмээр. Үнгэрһэн тоосоото үедэ партида оросынь табан хүнүүдтэ зуурашалта хэгдэһэн байна. Хэнэйншье мэдэһээр, эдэ нүхэд ажалай түрүүшүүл, коллективэй ниитын ажабайдалда эдэбхитэй хабаададаг байнаараа шалгардаг. Коммунистнууд цехэй үйлэдбэриин байдалда һайн нүлөө үзүүлхые оролдоно.

Гэхэтэй хамта цехэй коммунистнуудай гаргаһан шэнэ үүсхэлнүүдые ЦКК-гай хүтэлбэри болон партком адли тэгшээр дэмжэдэггүй байһынь цехэй партийна организациин тоосоото һунгалтын суглаан дээрэ элирхэйлэгдээ.

Тэрэ суглаан дээрэ үгэ хэлэһэн коммунистнууд Г. И. Суранов, С. Ц. Аюрова, Л. С. Дамашкин болон бусад хиналта болон эрилтэ һула, арадай хинагшадай хүдэлмэриие хангалтатай гэхын аргагүй гэжэ тэмдэглэһэн байха.

Б. СОТНИЧ.
Кабанскын район.

СОШОРДОМО ДОХЁО

МҮНӨӨ БОЛОТОР УНЖАГАЙРҺААР

Зэдын районой Октябриин 60 жэлэй ойн нэрэмжэтэ колхозой Борьёогой һүнэй фермын коллектив үндэр бүтээсэтэ ажалаараа район соогоо суурхадаг һэн. Мүнөө эндэ 200 гаран һаамхай үнеэн арбан һаалишанда даалгажа үгтэнхэй. Үнинэй малшан коммунист Дычин Гунгаевна Дарибазарон жэлһээ жэлдэ түсэбтэ даабаринуудаа, абаһан социалис уялгануудаа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэжэ ябана. Энэшье жэлэй гурбан кварталай түсэб амжалтатайгаар бэелүүлжэ шадаа. Мүн һаалишад Санжи Павлович Цыцыков, Анна Алексеевна Музакова гэгшэд тэрээнһээ гээгдэхэгүй гэжэ оролдонод. Эндэ һаянай хүдэлжэ эхилһэн Анна Цыбикжапова түсэбтэ даабаряа үлүүлэн дүүргэнэ.

Гэхэтэй хамта Борьёогой фермынхид һү һаалгаар байгша оной гурбан кварталай түсэб дүүргэжэ шадаагүй байха юм. Ушар юуб гэбэл, сагаан эдеэ элбэгээр абаха хэрэгтэ колхозой хүтэлбэрилэгшэдэй, мэргэжэлтэдэй зүгһөө анхарал тон багаар хандуулагдана. Фермынхид үбэлжөөндөө үшөө сентябриин 6-да буугаа юм. Тэрэ гэһэнһээ хойшо малда тэжээл буйлуулжа үгэхэ арга боломжо олгогдоогүй байһаар. Эндэ тодхогдоһон ВКС—3М түхэлэй хоёр түхеэрэлгэнүүд хүдэлгэгдөөгүй, харин һолоомо ууралаар дэбтээдэг амһартань сооршонхой.

Эндэ кочегараар хүдэлжэ байһан Валерий Гырыловтэй хөөрэлдэхэдэ, уһа халаажа, гансал бурдууг буйлуулнабди гэжэ хөөрэнэ. Мүнөө һаамхай үнеэдтэ 30 килограмм силос, үнеэн бүридэ 2 килограмм, һааргдаһан литр һүнэй түлөө 0,5 килограмм талха тарянай зүйл үгтэнэ. Малай рацион һайнаар зохёогдоногүй. Энээнһээл уламжалан, фермын зургаан һаалишад жэлэй эхинһээ түсэб даабаряа бэелүүлжэ шаданагүй.

Фермын дэргэдэхи улаан булан түхеэрэгдээгүй байһаар. Эндэ хүйтэн. Эхилээд байһан үбэлжэлгын үедэ фермын коллективэй урда табигдаха хараа зорилгонуудшье тодорхойлогдоогүй. Колхозой хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд фермэ дээрэ тон үсөөн ерэдэг. Ниитэ-политическэ болон хүмүүжүүлгын хүдэлмэридэ һулаар хабаадуулагдадаг байха юм.

Ажахын ахамад зоотехник нүхэр Г. Д. Баиновтай уулзажа, фермын коллективэй урагшагүй хэрэгүүд тухай хөөрэхэдэмнай, һаяын үдэрнүүдтэ бүхы түхеэрэлгээ хүдэлгэжэ шадахабди гээд найдуулан хөөрэхэ юм. Теэд колхозой правлениин, партбюрогой зүгһөө малай үбэлжэлгын үедэ һү һаали дээшэлүүлхэ талаар шанга эрилтэ мэргэжэлтэдтэ, фермын хүтэлбэрилэгшэдтэ табигдахаар сагынь болоо бэшэ гү?

С. РИНЧИНОВ.

ХУБИТАЯА ОРУУЛНА

Ленинэй орденто локомотив-вагон заһабарилгын заводой коллективэй Яруунын, Загарайн районуудай ажалшадтай шефскэ ёһоной харилсаан жэлһээ жэлдэ үргэдэнэ. Яруунын районой олонхи колхоз, совхозуудта заводой коллектив 15 жэлэй хугасаада капитальна барилга хэнэ. Тэрэ тоодо байрын гэрнүүд, соёлой, ажаһуудалай байшангууд, малай байранууд, машинно-тракторна мастерскойнууд оролсоно. Заводой хүдэлмэришэд үбһэ тэжээл бэлэдхэлгын халуун хаһада, тарилгын үедэ, хурьга абалгын харюусалгата хаһада ажахынуудта туһалдаг юм.

Ахамад конструкторай таһагай инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд намарай эхин һарада Онохойн совхоздо саг үргэлжэ туһалжа байгаа. Эдэнэр шефтээ абаһан 13-дахи, 41-дэхи, 42-дохи һургуулинуудай һурагшадтай суг овощ хуряалгада эдэбхитэй хабаадаа. Ингэжэ орденто предприятиин хүдэлмэришэд ороной Эдеэ хоолой программые бэелүүлгэдэ өөһэдынгөө бодото хубитые оруулалсана.

В. МИХАЙЛОВ.

ТҮСЭБҮҮД БА ТҮЙЛАЛТАНУУД

ОРОНОЙ ЭКОНОМИКОДО СИБИРИИН ҮҮРГЭ

— Сибириин байгаалиин баялигуудые ашаглан хэрэглэхын тулада нилээд ехэ мүнгэ зөөри гансал элсүүлхэ, шэнэ техническэ шиидхэбэринүүдые абаха хэрэгтэй бэшэ, харин энэ районой ажахын хүгжэлтын тодорхой хараа шугам хэрэгтэй юм,—гэжэ профессор Александр Гранберг АПН-эй корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө хэлэһэн байна. Новосибирскдэхи Экономикын болон промышленна үйлэдбэриие эмхидхэлгын институдай Сибириин хүгжэлтын экономическа болон социальна асуудалнуудаар Научна советые тэрэ хүтэлбэрилдэг.

— Сибириин арга шадалые, СССР-эй ажахын комплексдо тэрэнэй дүүргэдэг үүргые тодоор сэгнэхын тула манай мэргэжэлтэд олон тоото мэдээсэлнүүдые суглуулжа, шэнжэлһэн байна,—гэжэ Гранберг тэмдэглэнэ.— Байгаалиин нөөсэнүүдэй эгээл эршэмтэйгээр ашаглагдажа байһан газарнуудта Научна советүүдэй заседаниинуудые жэлдэ адагынь нэгэ дахин үнгэргэжэ, нютагай зургаануудай хүтэлбэрилэгшэдтэй томо предприятинуудай болон эмхи зургаанудай директорнүүдтэй бии болоһон асуудалнуудые зүбшэн хэлсэдэг гээшэбди.

— **Ниитэ союзна экономикодо Сибириин үүргын улам ургажа байһан тухай гансал манай орондо бэшэ, харин хилын саана мэдээжэ. Юуб гэбэл, тэрэнэй байгаалиин баялигууд тухай тон ехээр бэшэгдэнхэй...**

— Энэ зүб. Теэд зарим статьянууд дотор Сибириин проектнүүдэй үнэтэй сэнтэй байһаниинь нэн түрүүн онсолон тэмдэглэгдэдэг, Сибириин экономико ашаг үрэ багатай гэһэншүүгээр хэлэгдэдэг гээшэ. Жэшээнь, иимэ тоонуудые харуулдаг: СССР-эй ниитын үйлэдбэридэ Сибириин хубинь 10 процент болодог аад, гүрэнэй капитальна һомололтонуудай долоодохи хубиинь абадаг. Энэ райондо продукци зөөхэдэнь, өөрынгөө үнэ сэнгэй талаар эндэһээ зөөгдэһэн продукциинһаа үнэтэй болоно. Гүрэнэй зүгһөө туһаламжа болгон нэмэжэ үгтэдэг мүнгэнэй туһаламжаар Сибирь хүгжөөгдэнэ гэһэн тобшолол хэдэг байна.

— **Энэ тобшололынь буруу гэжэ тоолоно гүт?**

— Сибириин холо, харгы муутай, шэмэрүүн хүйтэн уларилтай байһан дээрэһээнь үнэхөөрөөшье айхабтар ехэ гаргаша хэгдэдэг. Теэд хямда түүхэй эд олзоборилгын хэмжээншье ехэ юм. Энэнь бүхы гаргашые харюулдаг.

Ниитэ гүрэнэй ажалай хубаарилгада Сибириин хабаадалсалгые хараада абажа, дотоодын оптово сэнгүүдэй һураггүй доогуур тулань дэлхэйн дэлгүүрэй сэнгүүдые хараадуулан, заншалта сэгнэлтэнүүдые шэнээр хаража үзөө гээшэбди. Иимэ хандалга зүб юм, юуб гэбэл, имагтал зүүн районууд гадаадада худалдагдадаг түүхэй эдэй горитой хубииень үгэдэг байна бшуу.

Оронойі экономикодо Сибириин оруулдаг бодото хубинь энээнэй урда тоологдодог байһанһаа хоёр дахин дээгүүр — 20 шахуу процент болоно гэжэ шэнэ тоололгонууд харуулһан байна. Продукци иишэ зөөлгын, газаашань гаргалгын талаар абажа харахада, Сибирь 8—9 миллиард түхэригэй ашаг олзо абадаг байна.

— **Шэнээр хэгдэһэн сэгнэлтэ юугээрээ шухала болоноб?**

— Сибириин экономикын бодото ашаг үрые тодорхойлоод, эрдэмтэд хүгжэлтын юрэнхы хуули ёһые элирүүлһэн байгаа. СССР-эй экономикын жэгдэ һайнаар хүгжэхын тулада, Сибириин национальна олзо доходой ургалтын эршэ орон доторхи дундуур хэмжээнһээ 1,2 — 1,4 дахин дээгүүр байха зэргэтэй. XX зуун жэлэй эсэс болотор ороной зүүн районуудтахи экономическа политикын үндэһэ болгогдон энэ шухала тобшолол абтаа юм.

— **Зарим экономистнуудай һанамжын ёһоор, Сибирь үшөөл үни удаан жэлнүүдтэ СССР-эй түүхэй эдэй бааза зандаа үлэхэ болоно. Эдэ бодолнууд хэр үндэһэ баримтатай гээшэб?**

— Олзоборилгын һалбаринуудай ехэ ашаг үрэтэй байһаниинь мүнөөнэй шатада Сибириин гол һайн шанарынь болоно. Гэбэшье эндэ болбосоруулгын промышленность хүгжөөгдэдэг болонхой. Сибириин заводууд станогуудые, турбинануудые, металлургическа түхеэрэлгэнүүдые, электронно приборнууд болон бусад орёо нарин техникэ бүтээдэг юм.

Сибириин урдахи районууд эрхэ байдалайнгаа талаар ороной Европын хубидахи экономическа талаараа хүгжэнги районуудта байн байн дүтэрхы болоно байна. Эгээл элдэб янзын үйлэдбэринүүдые тараан тодхохын тулада таарамжатай бүхы арга боломжонууд — сагай уларил, транспортын холбоон, хүгжэнги хүдөө ажахы, кадрнууд—эндэ бии. Жэшээлбэл, Красноярска хизаарай урда хубида электротехническэ заводуудай томо комплекс байгуулагдана. Тиигэжэ Сибириин хойто ба урда районуудай хоорондохи экономическа нэгэдэл хүгжэлтын шухала эрхэ нүхэсэл болоно байнхай.

— **Сибириин ашаглан хэрэглэлгын «халуун точконуудаар» эрдэмтэдэй ябаха үедэ эмхидхэгдэдэг уулзалганудта нютагай хүтэлбэрилэгшэд болон ажахын хүдэлмэрилэгшэд хабаададаг гэжэ хэлээ һэнта. Иимэ уулзалгануудай бодото үрэ дүнгүүд ямар гээшэб?**

— Экономистнуудай дурадхалнуудай удхань гэбэл, бүри бодомжотойгоор түсэблэхэ, аласай хараа замуудые тодо һайнаар ойлгодог байха хэрэгтэй. Тиимэһээ экономическа хараалалгануудай «бодото үрэ дүнгүүдые» ойрын ерээдүйдэ хараха бэзэбди гэжэ хүлеэнэбди.

— **Ямар үрэ дүнгүүд хүлеэгдэнэ гээшэ хаб?**

— Совет экономикын үйлэдбэриин үндэр эршые сахихын тулада Сибирь хурдан түргэнөөр хүгжөөгдэхэ болоно.

Бүхы асуудалнуудые комплексноор хаража үзэхэ хараа шугам бидэ баримталдагдаи. Түүхэй эд гансал олзоборилхо бэшэ, харин тэрэниие байра дээрэнь болбосоруулха гэел даа. Сибирьтэ ашаг үрэ ехэтэй хүсэтэй түхеэрэлгэнүүдые байгуулхын тула эрхэ байдал бии. Түүхэй эдээр баян, элшэ хүсэтэй, уһатай газар тээшэ химин, нефтехими, металлурги, модо болбосоруулга ойро дүтэ болохо зэргэтэй. Братско-Усть-Илимскэ комплексын жэшээ энээниие батадхана. Ангар дээрэхи гидростанцинуудай хямда элшэ хүсые хэрэглэн, ой модоной болон алюминиин промышленностиин мантан томо комбинадууд эндэ хүдэлдэг. Эндэ хүдэлдэг хүн бүхэнэй ажалай бүтээсэ орон соогуурхи дундуур хэмжээнһээ 2,5 дахин ехэ юм.

«Комплексно» гэһэн үгэ гомжо хадаа үйлэдбэри... ашаг үрэдэ нүлөөлдэг бүх... эрхэ нүхэсэлнүүдэй хоорон... доо нягта холбоотой ба... га гэһэн удхатай юм. Тии... мэһээ Сибириин хүгжэлтэ... экономическа болон социаль... на асуудалнуудаар Научна совет һүүлэй жэлнүүдтэ ... дэмтэдэй бэлдэжэ байһан ... кументын нэрэдэ «комплексно» гэһэн үгэ оруулаа юм. 2005 он болотор хугасаада Сибириин эрдэм, техникын хүгжэлтэ дэбжэлтын комплексно программа тухай ... дэ хэлэгдэнэ. Россиин Федерациин хүтэлбэрилхы ор... нуудай болон СССР-эй На... кануудай академиин даал... бараар тэрэ бэлдэгдээ. Эн... программа дотор Сибири... ерээдүйн байдал найруул... данхай. Байгал-Амарай ... мэр замай барилга дээрэ ол... хон дурадхалнууд бэелүүл... дэжэ эхилээ. Ороной соци... ально-экономическа хүгжэл... тын ээлжээтэ табан жэл... түсэбүүдые бэлдэлгэдэ бус... проектнүүд болон дурадха... нууд хараада абтаха бай...

Юрий Тюрин хөөрэлдөө хэбэ. (АПН).

…НИИЕ ЯМАРААР ХАНГАНАБ

КОМПЛЕКСНО ХАНГАЛГА — ШУХАЛА ХЭРЭГ

…ажалай хүдэлмэрилэгшэд амжалтатай һайнаар …, абаһан уялгата даалгабарияа үлүүлэн дүүргэжэ, … һайн шанартай, ехэ … мяха, һү худалдалга … тэдэнэй байра байдал, сэдьхэл бодолһоо, мүн … эрилтын хэр … хангагдадаг ушарһаа дулаар гэжэ мэдээжэ.

…шадай ажал хүдэлмэри … харюусалгатай … үбэлжэлгын үедэ … саг үргэлжэ хангагдаха … һонин ном, журнал …, концерт наада … бэеынь элүүр энхые … эд бараа, эдеэ хоол… хүргэжэ үгэхэ … шухала.

…медицинын, соёлой, худалдаа наймаанай болон бусад… зургаануудай хүдэлмэрилэгшэдэй хамтаран, … болоод, малшадые … республика доторнаи … жэлнүүдтэ үргэнөөр нэбтэрүүлэгдэжэ байнхай. Комплексно аргаар малшадые хангалгын хүдэлмэри манайшье районой һайнаар эмхидхэгдэдэг. Энэ хүдэлмэридэ районой соёлой байшангай, библиотекын, худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэд, «Знание» бүлгэмэй лекторнууд, районно больницын … болон медицинскэ … хүдэлмэрилэгшэд ехэ дуратайгаар хабаадалсадаг. Тэдэ … долоон хоног бүхэндөө … дайһан—четверг бүхэндэ … колхоз, совхозой … ябажа, холын гүүртэнүүдэй малшад, хо… хүрэжэ, лекци, хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэнэ, … концерт, наада харуулна. Мүн малшадай бэеын элүүр энхые … «Элүүр энхын бу…» олоор байгуулдаг.

…районой эмхи зургаанудай хүдэлмэрилэгшэд комплексноор хангалгые … бэшэ, мүн тосхон, … худөөгэй клу…, библиотекэнүүдэй хүдэлмэрилэгшэд, участково … фельдшерскэ … врачнууд болон медицинскэ хүдэлмэрилэгшэд, … һургуулинуудай багшанар болон һурагшад энэ хү-

дэлмэридэ олоороо хабаадалсажа, малшад, хонишодые баясуулдаг юм.

КПСС-эй ЦК-гай майн (1982 он) Пленум дээрэ баталагдаһан СССР-эй Эдеэ хоолой программа, октябрин (1984 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхын, мүн арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбтэ даабаринуудые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө районоймнай ажалшад шармайн оролдожо байнхай. Мал ажалаймнай хүдэлмэрилэгшэд һү, мяха, тоһо шадаал һаа ехээр үйлэдбэрилжэ, гүрэндэ худалдахые оролдоно.

Тиихэдэ медицинын, соёлой болон худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэд СССР-эй Эдеэ хоолой программа бэелүүлгэдэ өөһэдынгөө багахашье һаа хубитые оруулхын түлөө мүн лэ хүсэ шадалаа элсүүлэн ажалланад.

Райсоведэй гүйсэдкомой, сельскэ болон сомонои Соведүүдэй зүблөөнүүд дээрэ малай үбэлжэлгын хэр зэргэ үнгэргэгдэжэ байһан, худалдаа наймаанай, соёлой медицинын, хүн зониие ажаһуудалай талаар хангалгын хүдэлмэрилэгшэдэй үбэлжэлгын үедэ малшадые ямараар хангажа байһан тухай асуудал хаража үзэгдэнэ. Ниитын малай үбэлжэлгын түлэг ябажа байһан мүнөө үедэ малшадые комплексноор хангаха тухай асуудал нютагай Соведүүдэй анхарал доро байна. Партиин райкомой ба районно Соведэй гүйсэдкомой хамтын заседани дээрэ малшадые комплексно аргаар хангаха тухай график баталагдаа юм. Тиигэжэ мал ажалда хүдэлжэ байгшад үнэтэ сагаа гээнгүйгөөр хэрэгтэй зүйлнүүдээ автолавкын наймаалагшадаар асаруулха, элдэб захилнуудые хэхэ, забһарлалгын үедэ концерт, наада хараха, мүн бэеынгээ элүүр энхые шалгуулха аргатай болонхой. Эдэ бүгэдэ хадаа малшадай ажал хэрэгтэ һайн нүлөө үзүүлнэ, тэдэнние саашанхи амжалтануудтань зоригжуулна гээшэ. Ушар тиимэһээ малшадай ажал урагшатай һайнаар ябана ха юм.

Комплексно аргаар хангалгын гол шухала хүдэлмэринүүдэй нэгэн болохо худалдаа наймаан дээрэ тогтожо, хүдэлмэрилэгшэдэйнь гансашье малшадые бэшэ, мүн районой бүхы хүн зониие ямараар хангадаг тухай хөөрэхэ хүсэл түрэнэ. Эндэ нэн түрүүн райпотребсоюзай болон районой колхоз, совхозуудай хоорондоо байгуулһан нягта холбоо барисаан тухай хэлэхэ шухала. Юуб гэхэдэ, колхоз, совхозууднай шэнэ магазинуудые бариха, худалдаа наймаанай талмайнуудые үргэдхэхэ талаар нилээд ехэ туһаламжа үзүүлдэг юм. Худалдаа наймаанай материально-техническэ үндэһэ һуури бэхижүүлхэ хэрэгтэ «Авангард», «Забайкалец» совхозуудай «Искра», «Коммунизм» колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд ехэхэн хубитаяа оруулалсаа. Һүүлэй хэдэн жэлэй туршада дээрэ дурсагдаһан, мүн бусад ажахынуудай хүсөөр 1600 дүрбэлжэн метр талмайтай 12 магазин бодхоогдоһон байна. Ленинэй нэрэмжэтэ, «Знамя Ленина» колхозуудта худалдаа наймаанай шэнэ түбүүд баригдажа эхилэнхэй. Гэбэшье «Бурятмежколхозстрой» нэгэдэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй гэмээр энэ хүдэлмэри үни удаан саг соо үнгэргэгдэнэ гэжэ тэмдэглэхээр.

Районой хүн зониие, илангаяа малшадые хилээмэнэй зүйлөөр таһалгаряагүйгөөр хангажа байхын тула, һаяыч сагта хилээмэнэй завод бариха шухала. Мүн магазинуудай шэнэ байранууд багадана.

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй туршада район доторнай хамһабариин ажахынууд нилээд үргэдхэгдөө. Хэрээ 1979 ондо манай районой хамһабариин ажахынуудта оройдоол 50 толгой гахаи тоологдодог байгаа һаа, үнгэрһэн жэлдэ 450 толгои гахаи шахагдажа тушаагдаһан байна. Харин мүнөө жэлдэ хамһабариин ажахынуудта 550 гахаи тоологдоно. Энэ хадаа ехэ һаин хэрэгэй эхин гэжэ тэмдэглэхээр.

Хүдөө ажахые саашадань хүгжөөхэ талаар амжалта туилаһанайнгаа түлөө манай район КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй болон ВЛКСМ-эй ЦК-гай Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаһан юм. Мал ажалай хүдэлмэрилэгшэдэй саашадаа улам бүри һайнаар, амжалта ехэтэйгээр ажаллахын тула, тэдэниие һайнаар хангаха хэрэгтэй. Ушар тиимэһээ малшадые комплексно аргаар хангалгые улам һайжаруулха, энэ хүдэлмэри бүри һонирхолтой, олоной анхарал татахаар болгохо гэһэн зорилго соёлшодой, медицинын, худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэдэй, нэгэ үгөөр хэлээ һаа, комплексно хангалгада хабаададаг бүхы хүнүүдэй урда табигдана.

1984—1985 онуудай малай үбэлжэлгые амжалтатайгаар үнгэргэхын түлөө районой бүхы ажалшад, илангаяа арадай депутадууд шармайн оролдохо зорилготой.

В. ВАХРУНОВ,
Арадай депутадуудай Мухар-Шэбэрэй районно Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ.

ТҮРЭЛ ХЭЛЭЭ ҺАЙНААР ШУДАЛХА

(БУРЯАД ХЭЛЭ БА ЛИТЕРАТУРА ЗААЛГЫЕ ҺАЙЖАРУУЛХА АСУУДАЛААР РАЙОНУУД ХООРОНДЫН СЕМИНАРҺАА)

БУРЯАДАЙ АССР-эй Гэгээрэлэй министерствын хүдэлмэриин түсэбэй ёһоор, байгша оной октябриин хуушаар Захааминай районой Санага болон Дүтэлүүр тосхонуудта районууд хоорондын багшанарай семинар боложо. Захааминай, Зэдын, Хяагтын районуудай багшанар семинарта хабаадаа.

Семинар эмхидхэхэ ба эдэбхитэйгээр үнгэргэхэ хэрэгтэ Захааминай районой партиина органуудай, арадай гэгээрэлэй таһагай, республикымнай багшанарай мэргэжэл дээшэлүүлхэ институдай хүдэлмэрилэгшэд ехэ хубитаяа оруулба.

Д. Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай профессорнууд Ц. Ц. Цыдыпов, Э. Р. Раднаев, методистнууд Д. Ш. Шойдоков, В. Ж. Хамаганов, В. Ш. Ускеева, Ц. Б. Цыренова гэгшэд һонирхолтой элидхэлнүүдые семинар дээрэ хээ.

Профессор Ц. Ц. Цыдыпов буряад хэлэндэ абтаһан үгэнүүдые бэшэхэ асуудалаар өөрынгөө һанамжануудые элидхэл соогоо хэлэһэн байна. Һурагшад абтаһан үгэнүүдые бэшэхэдээ, нилээн алдуу гаргадаг гээшэ. Тиимэһээ энэ семинар дээрэ хэлэгдэһэн һанамжануудай олонхинь дэмжэгдээ.

Үе сагайнгаа эрилтэдэ багшанарай дүүрэнээр харюусажа, шэнэ онол аргануудые хэрэглэн, хэшээлнүүдээ эрхим һайнаар үнгэргэхэ тухай профессор Э. Р. Раднаев элидхэл хээ,

Методистнууд Д. Ш. Шойдоков, В. Ж. Хамаганов, В. Ш. Ускеева гэгшэд һургуулиин реформо тухай багшанарта хөөрэжэ үгэбэд. Түрэлхи хэлые заалгын шанарые улам һайжаруулха тухаи һургуулиин реформо соо элн тодоор хэлэгдэнхэй гэжэ багшанар һайн мэдэнэ.

Тиихэдэ Санагын, Дүтэлүүрэй дунда һургуулиин багшанар Б. Ш. Шойдоковой, Н. Б. Буянтуевагай, Н. Ш. Тубановагай, Д. З. Цыреновагай, Р. Н. Хамаевагай, С. Б. Гармаевагай түрэлхи хэлэнэй, литературын хэшээлнүүдые семинарта хабаадагшад хаража, зүбшэн хэлсэбэ.

Дүршэл ехэтэй багшанарай хэшээлнүүдээ һайн бэлэдхэлтэйгээр, эрхим шанартайгаар, эдэбхитэйгээр үнгэргэһэниинь семинар дээрэ тэмдэглэгдээ. Хэшээл дээрээ һонин асуудалнуудые табижа, предмедүүд хоорондын харилсаае, хүмүүжүүлэн ба хүгжүүлэн һургаха онол аргануудые, элдэб техническэ хэрэгсэлнүүдые таарамжатайгаар ашаглажа заахадаа, тэдэнэр үндэр амжалтануудые туйлана. Тиимэһээл тэдэнэй олонхи шабинар хэшээлнүүдтээ харюусалгатайгаар хандажа, буряад хэлэ ба литературые гүнзэгыгөөр шудална.

Мүн һурагшадые коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэдэ, тэдэнэй хэшээлнүүд шухала нүлөө үзүүлжэ шадаха байна гэжэ тэмдэглэгдээ.

Гэхэтэй хамта Захааминай районой һургуулинуудта патриотическа болон интернациональна хүмүүжүүлгын хэрэг горитой һуури эзэлнэ гэжэ ажаглагдаа.

Дүтэлүүрэй дунда һургуулиин буряад хэлэнэй ба литературын кабинедтэ «Уран зохёолшод — фронтовигууд» гэһэн ханын һонин гаргагдаһан байна. Ж. Тумуновай, Ц. Номтоевой дайшалхы намтарта зорюулан, һурагшад ехэ оролдожо, тэрэниие гаргаа байна.

Тингээд энэ һургуулиин багша С. Б. Гармаевагай хүтэлбэри доро һурагшадай бэлдэһэн аман журнал семинарта хабаадагшадай үндэр сэгнэлтэдэ хүртэбэ. Дайнай темээр һурагшадай зохёоһон уран хурса шүлэгүүд эндэ уншагдажа, дуунууд дуулагдаба. Һүүлээрнь дайнай ба ажалай ветеран Г. Г. Цыдыпов һайн үгэ хэлээ. Тэрэ хадаа Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда эрэлхэг зоригтойгоор хабаадалсаһан, олон жэлдэ Дүтэлүүрэй совхозой директорээр хүдэлһэн байна. Ленинэй орден, «Дайшалхы габьяагай түлөө» ба олон тоото бусад медальнууд энгэртэнь яларна. Һүүлэй жэлнүүдтэ тусхайта пенсионер Г. Г. Цыдыпов түрэл нютагтаа лугомелиоративна отрядай бригадираар амжалтатай ажаллана. Гомбо Гармаевич мэтэ суутай хүнүүд Захааминай районһоо нилээн олоороо гарапан байна бшуу.

Барон Унгерные даралсаһан, Зэдын комбинат тогтоолсоһон, фашис булимтагаршадые булилсаһан, амгалан ажалдаа алдаршаһан баян сагаан Захааминай эрхим түрүү хүбүүд хаа хаанагүй мэдээжэл! Үхибүүд тэдэнэй баян намтарай һайн жэшээ дээрэ хүмүүжүүлэгдэнэ ха юм.

Хүүгэдые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ Санагын ба Дүтэлүүрэй дунда һургуулинуудай хизаар ороноо шэнжэлэлгын музейнүүд ехэ үүргэ дүүргэнэ. Тэдэ музейнүүдэй экспонадууд багшанарай болон һурагшадай эдэбхи үүсхэлээр суглуулагдаһан байна.

Санагын музей тогтоохо хэрэгтэ һургуулиин багша В. Ч. Хадаевай дүүргэһэн үүргые онсо дурдамаар. Тэрэнэй хүтэлбэри доро һурагшад өөпэдынгөө олоһон элдэб эд хэрэгсэлнүүдээр, байгаалиин баялигуудай зүйлнүүдээр, бүтээһэн уран гоё зурагуудаараа, бүтээлнүүдээрээ музейгээ шэмэглэнэ, ажалай дүй дүршэлтэ таалалсаа. Ингэжэ һурагшад гоё һайханда дуратайгаар ажалша бэрхээр хүмүүжүүлэгдээ гэжэ харагдаа.

Алдар солын гурбан шатын орденуудаар шагнагдаһан Б. Д. Дамчеев тухай баян материалай суглуулагдаһые һонирхон хараабди.

Гэхэ зуураа Захааминай районой багшанар КПСС-эй ЦК-гай июниин (1983 он) Пленумэй ба һургуулиин реформо тухай тогтоолнуудые бэелүүлэн, классһаа гадуур хэхэ хүдэлмэриин шанарые һайжаруулхые, уран һайханай ба литературно-драматическа кружогуудай ажал ябуулгые улам эдэбхижүүлхэ гэжэ оролдоно.

Энэ талаһаа Санагын дунда һургуулиин һурагшадай уран һайханай коллективэй гэшүүдэй, дуушадай, хатаршадай, ятагистнуудай болон лимбэшэдэй амжалтатай хүдэлмэриие жэшээ болгон дурдамаар. Концертдэ үмдэхэ хубсаһа хунараар, хүгжэмэй хэрэгсэлнүүдээр тэдэ һайнаар хангагданхай.

Тиихэдэ Санагын дунда һургуулиин багша Б. Ш. Шойдоковой хүтэлбэрилдэг «Уран дүшэ» гэжэ литературна нэгэдэлэй хүдэлмэриие онсо магтамаар. Нэгэдэлэй гэшүүд яһала бараг зохёолнуудые бүтээнэ.

Б. Ш. Шойдоковой шэбэ М. Ж. Самбуевай республикынгаа суута поэдүүдэй тоодо ороһониинь элитэ. Семинарай үедэ Мэлс Самбуевай зохёохы намтарта зорюулагдаһан үдэшэ угаа һонирхолтойгоор Санагын дунда һургуулида болоо.

Ульгам буряад хэлээрээ поэдэй бэшэһэн удаадахи мүрнүүдые үхибүүд сохом лэ бүхөөр ойлгон абаһан байха:

Буряад хэлэмни —
үлгымни дуун.
Булта зоноимни
наһанай хэрэг.
Амисхал бүхэнинэ
нарилжа хадуун,
Ажалша шамдаа
алба хэнэб.

Тэрэ үдэшэ сугларһан һурагшад поэдэй шүлэгүүдые уран гоёор уншаад, гүнзэгы шэнжэлэл хэһэн байна.

Һурагшадай бүтээһэн «Таймыр», «Манай поэт», «Санагын дуушан», «Санага» гэһэн М. Самбуевай зохёолнууд тухай планшедүүд харагшадай һонирхолые ехэтэ татаба.

Тиин һургуулиин багша В. С. Мархаев бэлигтэ поэдэй бага наһан тухай хөөрэжэ, шүлэгүүдыень уянгатайгаар уншаба.

Удаань һурагшад өөһэдынгөө зохёоһон шүлэгүүдые уншажа, сугларагшадые баясуулба. Түрэл совет арадтаа, түрэлхи буряад хэлэндээ, тоонто һайхан дайдадаа дуратайгаар хүмүүжүүлэгдэһэндээл буряадаараа шүлэгүүдые тэдэ зохёонод. Иимэ нангин мэдэрэлынь зохёолнууд соонь харуулагдана. Санагын дунда һургуулиин долоодохи классай һурагша Доноева Алёна «Буряад хэлэн» гэһэн шүлэг соогоо ингэжэ бэшэнэ:

Хэншье бай,
хаанашье бай,
Бурьялма һайхан
Буряад хэлэеэ шудала!
Баабайнгаа хэлые,
Дамчеевэй хэлые шудала!

Семинарта хабаадагшад үхибүүдэй зохёоһон бүтээлнүүдые үндэрөөр сэгнэбэд.

Захааминай районой һургуулинуудта түрэлхи хэлэмнай һайнаар шудалагдадаг байна гэжэ бидэ урмашан хараабди.

Ш-Н. ЦЫДЕНЖАПОВ,
РСФСР-эй Гэгээрэлэй министерствын Национальна һургуулиин эрдэм-шэнжэлгын институдай Буряадай филиалай хүдэлмэрилэгшэ, хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй кандидат.

Мухар-Шэбэрэй районой Хушуун-Үзүүрэй дунда һургуулида З. Н. Бадмаева олон жэлэй туршада ород хэлэ, литература заана. Буряадай багшанарай институт дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр Зинаида Нимацыреновна эндэ багшална. Хэшээлнүүдтээ һайнаар бэлдэжэ, шэнэ онол аргануудые хэрэглэн, тэрэ һурагшадтаа эрдэм мэдэсэ дамжуулан үгэхэдөө бэрхэ юм. Зинаида Нимацыреновнагай ажал хүдэлмэри гансал хэшээлнүүдээр дүүрэдэг бэшэ. Тэрэ тосхонойнгоо зондо хүндэтэй хүн юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: З. Н. Бадмаева хэшээлдээ бэлдэнэ.

Б. ГАДЬЯНОВАЙ фото.

ХИЛЫН СААНАҺАА
ТАСС • АПН

ФКП-гэй ЦК-гай ПЛЕНУМ

ПАРИЖ. Францийн Коммунис партиин Центральна Комитедэй пленум эндэ хүдэлмэреэ дүүргэбэ. Үргэнөөр зүбшэн хэлсэһэнэй һүүлээр, ЦК-гай гэшүүд 1985 оной февралиин 6—10-да болохо ФКП-гэй XXV съездын тогтоолой проектые һайшаагаа. «Юманите» газетэдэ толилогдохо тогтоолой проектын текст партиин съездын урда тээхи хөөрэлдөөнүүдэй үндэһэ һуурида табигдаха байна.

ЭНЭДХЭГ АРАДТА ХАНДАЛГА
РАДЖИВ ГАНДИ ҮГЭ ХЭЛЭБЭ

ДЕЛИ. Индиин шэнэ Премьер-Министр Раджив Ганди Бүхэниндиин радио болон телевиденеэр үгэ хэлэжэ, энэдхэг арадта хандаһан байгаа. Бүхы оронноймнай арад түмэндэ тохёолдожо байһан гүнзэгы ехэ шаналал гашуудалай үедэ бэеэ бариха, түбшэн даруу байха уряатайгаар тэрэ оронойнгоо хүн зондо хандаба.

Индира Ганди гансал минии бэшэ, харин бүхы Индиин эхэ байгаа гэжэ тэрэ хэлээ. Тэрэ шуһанайнгаа һүүлшын дуһал хүрэтэр энэдхэг арадта алба хээ. Индиие хүгжөөлгэдэ тэрэнэй ямар эсэшэ сусашагүйгөөр, оролдосотой нэтэрүүгээр бүхы хүсэ шадалаа үгэһыень оромнай мэдэхэ. Ниитэ нэгэн, эб найрамдалта, һалбаран хүгжэһэн Инди — шажан мүргэлһөө, хэлэнһээ гү, али политическэ үзэл бодолһоо дулдыдангүй, бүхы эрхэтэдэйнь хамтадаа ниитэ нэгэн ехэ бүлөөр ажаһуудаг оронийе байгуулха тухай нангин хүсэлэнгэйнь тэрээндэ ямар ехэ үнэтэй сэнтэй байһыень таанад бултадаа мэдэхэт. Тэрэнэй саһаа урид наһа баралга энэ хүдэлмэриинь дүүргүүлбэгүй. Эгээл тиимэһээ бидэ тэрэниинь түгэсхэхэ ёһотойбди. Энэ гуниг гашуудалта үедэ бидэ нугаршагүй хатуу, эрэлхэг зоригтой, сэсэн ухаан бодолтой байха ёһотойбди. Индира Ганди наһа бараа, гэбэшье тэрэнэй хэрэг хэтэдээ мүнхэ. Энэ харюусалгые бүхы арад зомнай мэдэржэ байна, энэ айхабтар ехэ гээлтые зориг түгэсөөр дабажа гараха байһандаа этигэн найданаб.

Оромнай намда айхабтар ехэ харюусалга даалгаба, имагтал бүхы арад зоной дэмжэлгэ, туһаламжаар лэ би тэрэниие бэелүүлжэ шадаха байнаб.

Энэдхэг арадай басаган Индира Гандиие харата муухайгаар алаһан ушарһаа олон зуугаад миллион энэдхэг арад шаналан гашуудажа, энэ харата хэрэг үүдхэгшэдые шоо үзэн, буруушаажа байна. Элдэб политическэ партинууд, худалдаа наймаанай бүлэгөөрхид, профсоюзууд энэ гэмтэ хэрэгые хатуу шангаар буруушаана, тэрээндэ хабаадагшадые хэһээхэ эрилтэ табина. Энэ гутамшаг муухай ябуулга бэеэ даағаһан байдалтай Индиин дайсадай үүдхэһэн хорото хэрэг болоно гэжэ ниитын ба политическэ, тэрэ тоодо политическэ партинуудай олон ажал ябуулагшад нэгэн һаналтайгаар мэдүүлнэ. Империализмда, шэнэ түхэлэй колониализмда, расизмда эсэргүү, дайнай аюулые зайсуулан сарахын түлөө, эб найрамдал хангахын түлөө Индира Гандиин бэелүүлдэг гадаадын политика тэдэнэй дурыень гутаадаг байгаа бшуу.

Мүнөө хархис хүсэнүүд орон доторхи байдалые түни түбшэн бэшэ, эб эегүй болгохын тула һүйдхэлтэ ябуулгануудаа үргэлжэлүүлнэ. Шажан мүргэлэй-угсаатадай үндэһэ һуури дээрэ гарапан хэмороонуудые болюулхын тула сэрэгэй подразделенинүүд Делидэ асарагдаһан байгаа.

«Гурим журам тогтоохын, түни түбшэн байдал һэргээхын тула бүхы хүсэлэл оролдолгонуудаа гаргахын түлөө» һөөргөө нютаг нютагуудтаа бусаха уряатайгаар премьер-министр Раджив Ганди ниислэл хото ерэһэн элдэб штадуудай гол министрнүүдтэ хандаба.

ЮНИ агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, Индира Гандиие алалгые буруушаалгын олоной хабаадалгатай жагсаал Мадрас хотодохи США-гай генеральна консульствын байшангай дэргэдэ болобо. Буруушаалгын хүсэтэ жагсаал Калькуттадахи американ консульствын байшангай дэргэдэ мүн лэ болоо.

Эдэ үдэрнүүдтэ бүхы орон дотор шаналал гашуудалай митингнүүд болоно, Индира Гандитай хахасахаяа элдэб штадуудай түлөөлэгшэд Дели ерэнэ. Энэдхэг арадай алдарта басаганай наһа бараһан дээрэһээ шаналал гашуудалаа мэдүүлжэ байһан бэшэгүүд бүмбэрсэг дэлхэйн элдэб заха булангуудһаа Индиин Республикын правительствада эльгээгдэнэ.

ДЕЛИ. Индира Гандиие алаһан ушарые мүрдэлгэ эндэ эхилбэ. Тусхай түлөөлэгшын журналистнуудта мэдээсэһэнэй ёһоор, энэ ушарай эртээнһээ бэлдэгдэһэн үгсөөн байһыень тодорхойлхо гээшэ мүрдэлгын хүдэлмэриин гол зорилго болоно. Премьер-Министрэй бэедэ хоро хүргэгшэдэй нэгые — госпитальдо байһан Сатвант Сингхые аюулгүйе сахиха органууд мүрдэнэ. Добтологшодой нүгөөдэнь Биант Сингх Индиин правительствын толгойлогшын гэр байра соо үүдхэгдэһэн гэмтэ ябуулгын үедэ буудагдажа алуулһаниинь мэдээжэ.

Индиин премьер-министр Раджив Ганди ороной шэнэ правительство бүридүүлээ. Эндэ толилогдоһон тусхай коммюникегэй ёһоор, П. К. Мукерджи — финансын, худалдаа наймаанай ба хангалгын министр, П. В. Нарасимха Рао — дотоодын хэрэгүүдэй министр, В. П. Шив Шанкар — элшэ хүсэнэй ба нефтиин промышленностиин министр, Бута Сингх парламентын ба спортын хэрэгүүдые эрхилдэг, ниитын хүдэлмэриин, гэр байра барилгын министр болобо.

Индиин дотоодын хэрэгүүдэй министр П. В. Нарасимха Рао оронойнгоо хүн зондо хандахадаа, ороной элдэб районуудта, ниислэл хотодо боложо байһан харата ябуулгануудай үедэ түни түбшэн, тэсэбэритэй байхыень уряалаа. Мүнөө бата нэгэдэлтэй, гурим журамтай байха гээшэ илангаяа шухала удха шанартай байна гэжэ тэрэ тэмдэглэбэ. Харата ябуулгануудые усадхахын тула шууд сэхээр тэмсэхэ ёһотойбди.

ДЕЛИ. Премьер-министр Раджив Ганди болон тэрэнэй кабинедэй зарим гэшүүд ороной оппозиционно түрүү партинуудай — Индиин Коммунис партиин, Джаната партиин, Индиин национальна конгресс (С) болон бусад партинуудай хүтэлбэрилэгшэдтэй ноябриин 1-дэ эндэ уулзаба. Индира Гандиин наһа бараһанай һүүлээр, хулиган ааша гаргадаг этигээдүүдэй шажан мүргэлэй-угсаатадай үндэһэ һуури дээрэ орон дотор үүдхэһэн гурим буса ябадалнуудаар һанаагаа зобожо байһанаа уулзалгада хабаадагшад мэдүүлээ. Гурим тогтоохо, түни түбшэн байдал һэргээхэ талаар премьер-министрэй ябуулгануудые бүрин хүсэдөөр дэмжэжэ байһанаа оппозициин хүтэлбэрилэгшэд мэдүүлээ гээд ЮНИ агентство заана. Ажана байдал һэргээхэ уряатай хамтын хангалтые сугларагшад батална абаба. «Индиин нэгэдэл, газар дайдынь бүрин бүтэн байлга али бүхы аргаар сахин хамгаалагдаха ёһотой. Энэ хадаа эрхэтэн бүхэнэй уялга болоно», — гэжэ документ дотор тэмдэглэгдэнэ.

СЭВ-эй СЕССИИН XXXIX ЗАСЕДАНИ

ГАВАНА. Правительствануудай толгойлогшонорой хабаадалгатайгаар эндэ үнгэрэжэ байһан Экономическа Харилсан туһалалсалгын Соведэй XXXIX заседани дээрэ СЭВ-эй гэшүүн-оронуудай харилсаае саашадань хүгжөөлгын шухала асуудалнууд хэлсэгдэнэ. Дээдэ тушаалта хүтэлбэрилэгшэдэй хабаадалгатай СЭВ-эй гэшүүн-оронуудай Экономическа зүблөөнэй шиидхэбэринүүдые, энэ оной июнь һарада Москвада болоһон СЭВ-эй сессиин XXXVIII (ээлжээтэ бэшэ) заседаниин даалгабаринуудые бодото дээрэнь бэелүүлгэ аха дүү оронуудай харилсаае амжалтатай хүгжөөхын, тэдэнэй нэгэдэл ба жагсаалые бэхижүүлхын, дэлхэйн дээрэ нэрэ хүндыень батадхахын тула удха шанартай байна гэжэ үгэ хэлэгшэд тэмдэглээ. Үнгэрһэн жэлдэ социалис хани нэгэдэлтэ оронуудта … техникын, үйлэдбэрилэлгын хүсые, бүхы түхэлэй нөөсэнүүдые гамтайгаар, ашаг үрэтэйгээр хэрэглэхэ талаар ехэ хүдэлмэри ябуулагдаһан байна.

Социалис экономическа харилсаанай дотоодын нөөсэнүүдые, булюу талануудые хэрэглэжэ, СЭВ-эй гэшүүн-оронуудай ниитын үйлэдбэриин үрые нилээд дээшэлүүлбэ. 1983 ондо хани харилсаата оронуудта национальна доход 3,8 процентээр, Промышленна үйлэдбэриин хэмжээн 4,2 процентээр дээшэлбэ.

Социалис хани нэгэдэлтэ оронуудта агропромышленна комплексын һалбаринуудые хүгжөөлгэдэ ехэ анхарал хандуулагдаһан байгаа. Хүдөө ажахыда, эдеэ хоолой промышленностиие түрүү техникээр хангаха, түрүү технологи байгуулха ба нэбтэрүүлхэ талаар бага бэшэ юумэн хэгдээ. Зарим оронуудта сагай уларилай хэды таарамжагүй байгаашье һаань, хүдөө ажахын бүхы продукци үйлэдбэрилгын ургалта 3 процентээр дээшэлбэ.

Ажахын харилсаа холбоон залан сэхээр үргэдхэгдэнэ, гүрэнүүдэй хоорондохи худалдаа наймаан 11 процентээр дээшэлээ. СЭВ-эй гэшүүн-оронуудай худалдаа наймаанай ниитэ хэмжээндэ тэрэ 58 процентһээ дээшэ гараһан байна.

Экономическа тогтууритай хүгжэлтэ СЭВ-эй гэшүүн-оронуудай арад зоной бодото олзо доходой ургалтада, ажалшадай һуудал байдалые хэлбэрилшэгүйгөөр һайжаруулгада ехэ үүргэ дүүргэнэ.

1986—1990 онуудта арадай ажахын түсэбүүдые зохилдуулан табилгада сессиин хүдэлмэри дээрэ онсо анхарал хандуулагдана. Энэ талаар саашанхи хүдэлмэриин шэглэлнүүд тодорхойлогдоо. Илангаяа машина бүтээлгэдэ тогтоогдоһон харилсаа холбоондо мэргэжүүлгэ ба хамжаае хүгжөөлгэдэ гол анхарал хандуулагдана. Һалбаринуудай тусхай шэглэл оронуудай хоорондохи худалдаа наймаае хүгжөөлгэдэ гол үүргэ дүүргэнэ.

Элшэ хүсэнэй, түлишын-түүхэй эдэй һалбаринуудта удаан болзорой харилсаа тогтоохо талаар сессиин абаһан бүлэг хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлхэ гээшэ шухала удха шанартай гэжэ үгэ хэлэгшэд тэмдэглээ. СЭВ-эй гэшүүн-оронуудай туд бүхэнэй өөһэдын нөөсэнүүдые элсүүлһэнэй, хоорондохи харилсаа холбоогоо үргэдхэһэнэй ашаар түүхэй эдэй ба түлишын-элшэ хүсэнэй асуудалнуудые амжалтатайгаар шиидхэжэ болоно гэжэ тэдэнэр тэмдэглэнэ.

Хоорондохи харилсаа холбооноингоо түсэбүүдые амжалтатайгаар бэелүүлһэнэй ашаар аха дүү оронууд экономическа социалис хани харилсаата оронуудай экономическа ба өөһэдыгөө хамгаалха хүсые улам бэхижүүлхэ аргатай болохо байна гэжэ үгэ хэлэгшэд бултадаа мэдүүлнэ. Империализмын ээрхэг туримхэй, дай жүрөөдэһэн хараа шэглэлые, США-гай захирганай гутамшаг муухай политикые буруушаахадаа, сессидэ хабаадагшад Куба болон Никарагуагай, колониализм болон шэнэ түхэлэй колониализмда эсэргүүгээр, национальна бэеэ даағаһан байдалай түлөө, социальна дэбжэлтын түлөө тэмсэдэг бүхы арадуудтай һанал нэгэтэй байһанаа элирхэйлбэ.

Редакционно комиссиин заседани үдэһөө хойшо болоно, СЭВ-эй сессиин документнүүдэй проектнүүдые хаража үзэһэн байгаа.

Сесси хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлһээр.

ГАВАНА. СЭВ-эй гэшүүн-оронуудай али бүхы харилсаа холбоон адли тэгшэ үндэһэ һуури дээрэ, аха дүү орон бүхэнэй, бүхы социалис хани нэгэдэлтэ оронуудай һалбаран хүгжэхын аша туһада саашадаашье хүгжөөгдэхэ ёһотой гэжэ правительствануудай толгойлогшонорой хабаадалгатайгаар үнгэргэгдэһэн Экономическа Харилсан туһалалсалгын Соведэй сессиин Кубын Республикын ниислэл хотодо дүүрэһэн XXXIX заседани дээрэ тэмдэглэгдээ.

Дээдэ тушаалта хүтэлбэрилэгшэдэй хабаадалгатай СЭВ-эй гэшүүн оронуудай Экономическа зүблөөнэй шиидхэбэринүүдые, Соведэй сессиин Москвада болоһон XXXVIII (ээлжээтэ бэшэ) заседаниин даалгабаринуудые бодото дээрэнь бэелүүлгын дүнгүүдые, согсолходоо, социалис хани харилсаата оронуудай холбоо барисаае үргэдхэн гүнзэгырүүлхэ талаар бэелүүлэгдэһэн хүдэлмэриин үрэ дүнгүүд горитой байна гэжэ нэгэн һаналтайгаар мэдүүлбэ.

1986—1990 онуудта аха дүү социалис оронуудта эрдэм-техникэ хүгжөөхэ, арадай ажахын түсэбүүдые тааралдуулан табиха, элшэ хүсэнэй, түлишын ба түүхэй эдэй талаар харилсаа холбоо тогтоохо удаан болзорой комплексно хэмжээ ябуулгануудые һайшааха. СЭВ-эй оршондо олон талын харилсаа холбооое саашадань нарижуулан һайжаруулха, мүнөө үеын орёо түгшүүрилтэй уласхоорондын байдалда СЭВ-эй гэшүүн-оронуудые хүгжөөхэ хэмжээ ябуулганууд һайшаагдан абтаа. Газар дэлхэн дээрэ эб найрамдал хангахын, ядерна дайнай аюулые зайсуулан сарахын, бүү зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые хизаарлахын тула шухала бүхы юумэ бэелүүлхэ хэрэгтэй гэжэ сессидэ хабаадагшад тэмдэглэбэ.

Сессиин дүнгүүдээр протоколдо гар табигдаа, коммюнике баталагдан абтаа. Тус коммюнике хэблэлдэ толилогдохо юм.

СЭВ-эй сессиин ээлжээтэ заседаниие 1985 ондо Варшавада үнгэргэхөөр шиидхэгдэбэ.

Бүлэглэлнүүдтэ хабаададагүн хүдэлөөнэй түрүүлэгшэ, Индиин Премьер-министр И. Гандиин бэедэ хоро хүргэһэнһөө уламжалан, наһа бараһан тухай мэдээсэлые сессидэ хабаадагшад гүнзэгы сэдьхэлэй шаналал гашуудалтайгаар соносожо, тэрэнэй дурасхаалые минута соо дуугүй байлгаар ёһолбо.

Кубын Компартиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, Кубын Республикын Гүрэнэй Соведэй ба Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Ф. Кастро түгэсхэлэй үгэ хэлэхэдээ, СЭВ-эй сессиин заседаниин хүдэлмэри үгээ ойлголсолгын, этигэл найдалай оршоп байдалда үнгэрбэ гэжэ тэмдэглээд, тэрэнэй үрэ дүнгүүдээр сэдьхэлээ ханажа байһанаа мэдүүлхэ зуураа, бүхы хабаадагшадта баяр баясхалан хүргэһэн байна.

ПНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо З. Мессенер харюугай үгэ хэлэбэ.

Энээгээр СЭВ-эй сессиин XXXIX заседани хүдэлмэреэ дүүргээ.

Гаваны порт — Кубын Республикын далайн үүдэн. Худалдаа наймаанай суднанууд дэлхэйн олон оронуудай, тэрэ тоодо Советскэ Союзай туг доро ороной хүгжэжэ байһан экономикодо тон хэрэгтэй түхеэрэлгэ болон техникэ Эрхэ сүлөөгэй олтирогто асарна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Анатолий Васильев» судныи капитанай нэгэдэхи туһалагша А. Потапов (зүүн гарһаа хоёрдохи) Гаваны портдо совет тракторнуудые буулгажа байһан үедэ.

ТАСС-ай фотохронико.

Лопсон ТАПХАЕВ

Дамба Дашинимаевай дурасхаалда

Обооноймгоо зүүн тээ
Орбойходон үдөөд,
Залуушуулаа һүүл тээ
Дахуулжа сүм бодоод,

Тоёон тухай поэт
Гоёор шүлэг бэшээ.
Ямбаар, тодоор хэлээд,
Мандаа орхёо жэшээ.

Совет сагай хүбүүн
Согтой дуугаа татаа.
Зоной түлөө доръюун
Тэмсэл ёһоор магтаа.

Дуунтайнь буряад солдат
Һэлмээ далайн дабшаа.
Бургааһаш, дайсанааш
Булай мэргээр сабшаа.

Һүртэй шэрүүн байгаа
Агуу дайнай хажуур.
Герой шэнгеэр, дуулаад,
Гээгдээ бэлэй Ганжуур*

Жаргалантын нардом**
Жагсаал харыш, бодоод:
Шамтай сасуу хүнүүд,
Бадмын үхид, хүбүүд...

Аша гушын ашаар
Амяа дахяад һэргээд,
Галуута-Нуур, Тамшаа,
Галынь харыш, поэт.

Бэшэгдээгүй хэзээш
Бэлээр шүлэг ябууд.
Мартагдаагүй мүнөөш
Манай суутай хүбүүд.

*) Ганжуур, Бадма — Дамба Дашинимаевай хүбүүд.
**) Нардом — 30-аад онуудта клубууд ингэжэ нэрлэгдэдэг байгаа.

«УРАН ҺАЙХАНАЙ ГАРААР ДАЛЛАНАБ...»

(ПОЭТ ДАМБА ДАШИНИМАЕВАЙ ЗОХЁОЛНУУД ТУХАЙ)

Буряад ороной элитэ поэт Дамба Дашинимаевай түрэһөөр 80 жэлэй ойе тэмдэглэлсэхэеэ республикын уран зохёолшодой холбооной зүгһөө поэдүүд Цэдэн Галсанов Лобсон Тапхаев хоёртой хамта һаяхан Сэлэнгын районой Тельманэй нэрэмжэтэ совхозой түб болохо Жарғаланта һуурин зорёобди. Хүдөө ажахын бэлэн бэшэхэн ажалтай зоной амисхаал үзэгдөөдхибэ. Совхозой клуб ошоходомнай, газаань үнгэлжэ байжа бэшэһэн гоё соносхол угтажа байба. Клуб соо совхозой хүтэлбэрилэгшэдтэй, партиин Гусиноозерско горкомой түлөөлэгшэнэр Ц. Г. Дандарова, Г. Ц. Сабжаев гэгшэдтэй мүн тэрэ болохоо байһан ойн суглаае эмхидхэлсэжэ байһан зонуудтай танилсабабди. Хөөрэлдэжэ байхадаа, совхозой директор В. Г. Жалсанов тараа тушааха түсэбөө дүүргэһэн тухайгаа дурдаад, өөрынгөө, мүн хэдэн олон ажалшадай поэдэй ойн суглаанда баижа шадахагүй байһан тухайгаа: «Мүнөө үдэшэ, һүниндөө хүйтэрхэ, саһа орохо гээд байнэ, зуу гаран гектар тарягаа хуряаха ёһотойбди, һүниеэ поли дээрэ үнгэргэхэ саг ерэхэнь. Суглаагаа парторг Михаил Сабжаевич эрхилхэ, һайн үнгэрхэ байха», — гээд мэдүүлбэ. Суглаанай болохо зал соо Дамба Дашинимаевай намтарта хабаатай документнүүд, фото-зурагууд, өөрынь бэшэһэн зохёолнууд, буряад литература шэнжэлэгшэдэй уран зохёолшо тухай бэшэһэн зүйлнүүд —эдэ бүгэдэһөө бүридэһэн выставкэ эмхидхэгдэнхэй. Мүн баһа совхоз тухай, нютагай ажалай ба дайнай ветерануүд, партийна болон комсомолой эмхинүүдые нютаг дээрээ түрүүн байгуулһан хүнүүд тухай бэшэмэл газетэнүүд, фото-зурагүүд дэлгээтэй байба. Эдэ бүгэдэ нютагай дунда һургуулиин уран зохёолой ба хизаар нютагаа шэнжэлхэ кружогойхидой багша М. Г. Эрдынеевагай хүтэлбэри доро оролдожо хэһэн бүтээлнүүд һэн.

Энэ выставкэ дээрэ октябриин 16-най «Красная Селенга», «Улаан Сэлэнгэ» гэжэ аймагай газетэнүүдшье бии; тэдээн соо Дамба Дашинимаевай намтар, зохёохы ажал тухайнь журналист Н. Намсараевай статья, поэдэй шүлэгүүд толилогдонхой. Яаралгүйгөөр уншаха, хадуужа абаха юумэн ехэ.

Хоёр зуугаад һууритай зал дүүрэбэ. Үүдэнэй хоёр талаар, хаһын захааршье зон зогсонод.

Сценэ дээрэ зайн гэрэл аһаагдажа, арадахи ханадань сагаан торгон хүшэгэ дээрэ Дамба Дашинимаевай портрет, ная гэһэн тоо лавр набшын ногоон үнгөөр шэмэгдэнхэй. Парторг М. С. Аюров Дамба Дашинимаев тухай, тэрэнэй ойе үнгэргэхэ гэжэ хэгдэһэн ажал тухай, тэрэ үдэрэй үглөөгүүр Москвагай радиогоор Жаргаланта нютагта Дамба Дашинимаевай ойе тэмдэглэхэеэ байһан тухай хэлэһыень дурдаад, баярай суглаае нээбэ.

Уран зохёолшо Дамба Дашинимаевай түрэһэн үдэртэ зорюулагдаһан баярай суглаан совет уран зохёолшодой 1 бүхэсоюзна съездын болоһонһоо хойшо 50 жэлэй ойдо зорюулжа, СССР-эй ба РСФСР-эй уран зохёолшодой холбооной правленинүүдэй хамтын Пленумэй удаа тохёолдоһониинь манда удха шанартай. Ушарынь гэхэдэ, Дамба Дашинимаев тэрэ үедэ суута шүлэг дуунуудаа бэшэжэ, түрүүшын съездые ажалайнгаа амжалтаар угтаһан байна. Манай Буряадай уран зохёолшодой анха түрүүшын съездые үнгэргэхэ эмхидхэлэй комиссиин гэшүүн байгаа. Дамба Дашинимаев хадаа А. М. Горькиин гар табилгатай, СССР-эй уран зохёолшодой нэгэдэхи съезд дээрэ баталан абтаһан Уставай ёһоор барюулагдаһан Уран зохёолшодой холбооной гэшүүн гэһэн үнэмшэлгэтэй байгаа.

Уран зохёолшын түрэһэн ойе тэмдэглэхэ гээшэ тэрэнэй ажаябуулгынь үйлэ хэрэгые, зохёолнуудыень дурдаха, мүнөө үеын хүнэй сэдьхэл, бодол хүгжөөхэ зүйлнүүдыень олохо, түрэл литературынгаа түүхэдэ оруулһан нэмэриень һануулха гэһэн зорилготой.

Бидэ энэ бэшэг соогоо уран зохёолшо Дамба Дашинимаевта хабаатай хэдэн зүйлнүүд дээрэ тогтожо хэлэхэмнай, тиихэдээ поэдэй нютаг дээрэ түрэл хабаатан, суг ябаһан мүнөө ажалай ба дайнай ветерануудтай хөөрэлдэжэ олоһон баримтануудаараа нэмэрилхэбди.

ПОЭДЭЙ НАМТАРҺАА

Уран зохёолшо Дамба Дашинимаевай намтар хаража үзэхэдэ, залуу наһанһаа хойшо, совет засагай хэрэгтэ бүри хорёод оной эхинһээ эдэбхитэй оролсоһон хүнэй ябадал эли үзэгдэнэ. Иимэ мүрөөр ябаһан уран зохёолшод манай буряад литературада Хоца Намсараевай тээ удаа оролжо ерэһэн байнад: Цыденжаб Дондубон, Мунко Саридак гэһэн нэрэнүүдые эндэ дурдая.

Дамба Дашинимаев хаанта засагай хуушан сагта, 1904 оной октябрь һарада, юрын буряад айлай бүлэдэ түрэһэн байна. Октябрь һарын хэдыдэ түрэһыень мэдэхэ аргагүй, зүгөөр намһаа гурба һара аха байһан юм гэжэ нютагай ажалай ба дайнай ветеран, 1931 онһоо хойшо партиин гэшүүн Ш. М. Аюшеев хөөрэбэ. Тэдэ хоёр—Дамба Шагдар хоёр зэргэлээ айлай хүбүүд, үмсэ байхадаа, гэрнүүдынь хорёод алха зайтай газарта байдаг байгаа. Хоюулаа хамта Жаргалантын хоёр класстай (зургаан жэл һурадаг) буса түрэлтэнэй һургуулида һураһан байгаа. Һургуулинь Жаргалантада, тэдэ хоёр хүбүүдэй тоонто нютагынь Дээдэ гол гэжэ газарта байгаа.

Дашиниматан гурбан үхибүүтэй: Чойжо-Дагба, Дамба гэжэ хүбүүдтэй, Сэбэлжэд гэжэ басагатай һэн ха. Чойжо-Дагба хүбүүн Халхын голой дайнда унаһан байгаа. Өөрөө Дашанима Буйруугтаан гэжэ хүнэй хүбүүн байгаа, үндэр наһатай болоторoo, 1959 он болотор нютаг дээрээ һууһан байна. Тэрэ үбгэн уран гартай дархан, юумэ хөөрэхэ дуратай, онтохо хэлэхэ иимэ хүн байгаа ха. Энээн тухайнь олон зон мэдэхэ, тэрэ тоодо худань болохо Бимба Биликтуев, ажалай ба дайнай ветеран А. Ж. Лубсанов хэлэбэд.

1917 оной Октябриин социалис революциин болоходо, Дамба Дашинимаев һургуулиин шаби байба. Граждан дайнай дүлэн сбогуур совет засаг иланһ мандажа, шэнэ байдал байгуулха саг эхилбэ. Арбан долоотой Дамба Дашинимаев багшалжа эхилээ. 1923 ондо нютаг дээрээ комсомолой үүр байгуулалсаба, секретаряар ажаллаба. Дамба оролдосотой ажаллаһан байгаа. Удангүй комсомолшууд олон болоо һэмди, бүри жараад хүн болоо һэн гээд ажалай ветеран, үнинэй багша, РСФСР-эй арадай гэгээрэлэй отличник Е. Ц. Бадмажапова үгэ соогоо дурдаа. Тиихэдэ «Жаргалантын жаран комсомолшууд» гэлсүүлжэ ябадаг һэмди гэнэ.

Хоридохи онуудай комсомолшуудай ажал ангиин тэмсэлэй шанга долгин соо үнгэрөө. Баяд, ноёд, ламанар хуушанай дарлагша ангиин үлэгдэлнүүдтэй ажал дээрэ, гэр бүлын байдал дээрэ, үзэл сурталай асуудалнуудаар али бүхы талаар эрид тэмсэхэ хэрэгтэй байгаа. Комсомолшуудай зэбсэгынь — үргэн олоной дунда ном зааха. Ленинэй һургаал, улас түрын байдал тухай хөөрэлдөө зоной дунда үнгэргэхэ, ангиин тэмсэлэй удхатай зүжэг наада олоной урда эмхидхэхэ гэхэ мэтэ байгаа. Иимэ ажалда Дамба Дашинимаев тон ехээр хабаадалсаа.

1925 онһоо 1929 он болотор Дамба Дашинимаев «Буряад-Монголой үнэн» газетэдэ харюусалгата секретаряар, редакторай орлогшоор, редактораар ажаллаа. Тиихэдээ нютагайнгаа байдалтай нягта холбоотой байгаа. 1928 ондо Дээдэ голдо долоон айл хамтаржа, коммуна байгуулаа һэмди, тэрэнээ «Хубисхал» гэжэ нэрлээбди, энэ коммунын тогтоолгондо Дамба Дашинимаев ехэ оролдолго гаргаа һэн гэжэ Ш. М. Аюшеев хөөрэнэ.

30-аад онуудта Дамба Дашинимаев номой хэблэлдэ хүдэлөө. Олон номуудые хинан заһаһан, ород хэлэнһээ ниитэ-политическэ номуудые оршуулһан юм.

Дамба Дашинимаевай 1938 ондо наһа бараһанай һүүлээр Ганжуур, Бадма гэжэ хоёр хүбүүд үлөө. Тэдэнэр Улаан-Үдэһөө нютагаа зөөжэ ерэһэн байгаа. Ганжуур дайнай эхилхэ жэл арбадахиие ото «таба» гэһэн сэгнэлтэтэйгээр дүүргээд, сэрэгэй албанда өөрынгөө дураар ошоһон юм. Сэрэгэй командирай түргэн һургуули дүүргээд, фронт мордоо. Тэрэ 1942 ондо Москва хотые хамгаалгын байлдаануудта баатарлигаар унаһан байгаа. Жаргаланта нютагһаа 159 хүн фронт мордожо, 63 хүбүүд бусаагүй гээд хэлэнэ. Ганжуурай эсэгэдээ адли шүлэг бэшэдэг байһаниинь фронтһоо бэшэһэн бэшэгүүдһээнь элирээ. Арбан найматай хүбүүнэй бэшэгүүдээ шүлэгөөр бэшэһыень уншаһанаа һананаб гэжэ П. Р. Бубеева һургуулиин шабинарта һая хөөрэһэн байна.

Бадма хүбүүниинь нютагтаа ажаллаа, магтаалтай һайн механизатор ябаа, шагналда хүртэдэг һэн ха. Нэгэтэ шагнал абаһан хүхюутэй орожо ерээд, хуряахаймни намда шагнал абаһан алтан часаа бэлэглээ һэн, тэрэниiень хүбүүдэйнь томо болоходо, һөөргэнь бэлэглээ хүм гээд Б. Б. Бальчинов нэмэжэ хөөрэнэ.

Мүнөө хадаа Дамба Дашинимаевай ашанар, гушанар гэжэ хамта дээрээ арбан хоёр зон байна гээд тэдэнэй хабаатан А. Ж. Лубсанов һануулна. Тиихэдэ энэ үнэр бүлэдэ октябриин 16-да үшөө нэгэ ехэ баяр болор ха. Тэрэ үдэрэй партийна суглаан дээрэ аша хүбүүн Василий (совхозой механизатор) партиин гэшүүндэ абтаһан байба.

Дамба Дашинимаевай һүүлээр номуудынь гэртэнь үлэһэн байгаа, тэрэнь эсэгындэнь хадагалагдажа байдаг байһыень, хүн худалдажа абаһан һурагтай байба. Тэрэ номууд соонь уран зохёолшын өөрынь бэшэһэн зүйлнүүдэй гэнтэ олдошоо гээшэ һаань, энэ бэшэг уншаһан хүн республикын уран зохёолшодой холбоондо гү, али «Буряад үнэн» газетын редакцида дуулгаха ааб за гэжэ найдагдана.

БУРЯАД ЛИТЕРАТУРЫН КОММУНИС ҮЗЭЛТЭЙ ҺУУРИ БАЙГУУЛАГША

Дамба Дашинимаев коммунис идейнэ удха уран зохёолдо нэбтэрүүлхэ, социализм байгуулха хэрэгтэ уран зохёолоороо хабаадалсаха гэһэн шухала үүргэнүүдые залуухан, һая үндыжэ байһан буряад литературада бадаруулалсаһан уран зохёолшо болоно.

Дамба Дашинимаев буряад уран зохёол соо агууехэ багша Владимир Ильич Ленинэй дүрэ уран шүлэгөөрөө зураглан харуулха гэжэ тон түрүүн оролдоһон поэдүүдэй нэгэн.

Хорёод онуудта бүхы совет литература Ленинэй дүрэ—поэзиин, прозын, драмын—алишье жанрай зохёол соо зохёон байгуулха ажал үргэнөөр эхилээ. А. М. Горькиин, В. В. Маяковскиин эдэбхи ехэ удха шанартай байгаа.

Буряад арадай аман зохёолдо, илангаяа дуунуудта Ленин тухай дуунууд бүри граждан дайнай үедэ дуулагдадаг болоһон ба хорёод оной эхиндэ ехээр дэлгэржэ байгаа. Тэрэ дуунуудай зарим нэгэниинь газетэдэшье хэблэгдэдэг байгаа.

Буряад поэдүүд Ленин тухай шүлэгүүдые хорёод оной тэн багта бэшэжэ эхилбэ. Тэдэнэй түрүүшын шүлэг поэт Г-Д. Нацовай «Ленин багшын магтаал» гэжэ 1924 оной октябрь һарада «Буряад-Монголой үнэн» газетэдэ хэблэгдээ. Дамба Дашинимаевай бэшэһэн «Ленин нүгшэбэ» гэжэ шүлэг 1926 оной январиин 21-нэй энэл газетэдэ хэблэгдээ.

Ленин тухай бэшэгдэһэн түрүүшын хоёр шүлэг уншахада, уран арга хэлэнэйнгээ найруулгаар өөр өөрын һонирхолтой.

Дамба Дашинимаев «Ленин нүгшэбэ» гэжэ шүлэгөө бэшэхэдээ, олоной урда хэлэгдэжэ байһан ораторай үгын түхэл маяг хэрэглэжэ, хөөрэһэн хэлээр уралжа зохёогоо. Тиихэдээ буряад шүлэгэй гол шэмэг болохо толгой холболгые жэншэдгүй хэрэглээ. «Ленин нүгшэбэ» шүлэгынь буряад поэдэй багшынгаа наһа бараһанда үйдхартай байһанаа, Ленинэй һургаалай илалтата замаар дэлхэй дээрэ дэлгэржэ, мандаха байһанда этигэһэнээ, тэрэ һургаалайнь арадуудые коммунизмда хүтэлэн асарха байһыень баталжа, зүрхэнэй халуун үгэнүүдээр дуулгаа.

Владимир Ильич Ленин тухай бэшэгдэһэн буряад шүлэгүүдэй эхи татаһан зохёолнуудай удха шанар ехэ, тэдэниие бэшэһэн поэдүүдэй нэрэ хэтэдээ хүндэтэйгөөр дурдагдаха.

Дамба Дашинимаевай уран шүлэгшын зам (шүлэгһөө урид газетэдэ багахан тэмдэглэлнүүдые хэблүүлһэн байгаа) Ленин тухай шүлэгөөр эхилээд, саашадаа идейнэ удхаараа хурса, социализм байгуулалгын хэрэгтэ өөрынгөө хүсэ бүримүһэн хабаадуулһан поэзи болон урган ябаа.

Ц.-А. ДУГАРНИМАЕВ.

(Түгэсхэлынь хожом гараха).

ТЕАТРАЙ НЭЭЛГЭДЭ ЗОРЮУЛАГДАБА

Улаан-Үдын П. И. Чайковскиин нэрэмжэтэ хүгжэмэй училищиин концертнэ залда һаяхан түб хотын уран һайханай коллективүүдэй тоосоото харалга болобо. Тэрэ хадаа республикадамнай эмхидхэгдэһэн арадай уран бэлигэй театрай нээлгэдэ зорюулагдаһан байна.

Республикын уран һайханай бүлгэмүүдэй бэлиг шадабариин хүгжэлтэдэ, мүн улад зониие соёл-гэгээрэлэй хүдэлмэриин талаар хангалгада шэнээр байгуулагдаһан арадай уран бэлигэй театр ашагтайгаар нүлөөлхэ зорилготой. Тиимэһээ уридшалан табигдаһан графигай ёһоор уран һайханай эрхим һайн коллективүүд, промышленна предприятинуудай, эмхи зургаануудай, республикын колхоз, совхозуудай соёлой байшангууд болон ордонгуудай хүдэлмэрилэгшэд тоосоото харалгануудта хабаадалсажа байха.

Республикын арадай уран бэлигэй театрай дэргэдэ уран һайханай совет эмхидхэгдэнхэй. Гэрэниие Зүүн-Сибириин соёлой институдай театральна режиссурын кафедрые даагша, РСФСР-эй арадай артист, профессор Буда Николаевич Вампилов хүтэлбэрилхэ юм. Гадна РСФСР-эй соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ В. Абгалдаева, Буряадай АССР-эй соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэд В. Измайлов, В. Бройко республикын уран һайханай коллективүүдэй балетмейстернүүд Д. Бадлуев, В. Шахова, А. Палилей гэгшэд театрай уран һайханай соведэй гэшүүдээр баталагданхай.

Театр нээлгын тоосоото энэ харалга дээрэ Эхэ ороноо, Коммунис партияа алдаршуулан магтаһан дуу, хатартай үргэн ехэ программа харагшадта халуунаар угтагдаа.

Дандар Бадлуевай хүтэлбэрилдэг Буряадай АССР-эй Соёлой министерствын дэргэдэхи арадай уран бүтээлэй, соёл гэгээрэлэй хүдэлмэриин научно-методическа түбэй [...] гэдэ эмхидхэгдэһэн «Лотос» гэжэ зүүн зүгэй арадуудай хатарай ансамбль концерт нээбэ. Удаань Буряадай хүдөө ажахын институдай арадай хатар, дуунай «Алтаг б[...] лаг» гэжэ ансамбль (хүтэлбэрилэгшэнь Валентина Шахова) Людмила Лисогоровагай хүтэлбэрилдэг Забайкалиин [...] мээшэгүүдэй арадай [...] Валентина Дамбуевагай хүтэлбэрилдэг «Уряал» гэжэ фольклорно ансамбль уран бэлиг харуулжа, харагшадта халуун альга ташалгаар угтагдаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: шэнээр [...] хидхэгдэһэн республикын арадай уран бэлигэй театрай нээлгэдэ зорюулагдаһан концертэй үедэ зүүн зүгэй арадуудай хатарай «Лотос» ансамблиин «Апсары» гэжэ хатар гүйсэдхэжэ байна.

П. БУРМАКИН.
Авторай фото.

Ажал хүдэлмэри, хани нүхэсэл тухай арадай оньһон үгэнүүд

I.

Ажалай зэргээр
Алдар соло.

Ажал хэжэ хүн болодог,
Арые дабажа, хүлэг
болодог.

Ажал хэһэн —
Амбаар дүүрэн.

Ажалшан хэһээрээ
урмашаха,
Залхуу һууһаараа эсэхэ.

Хүбүү һургажа, эсэгэ
болодог
Хүлһөө гаргажа, хүн
болодог.

II.

Газар дэлхэй дээрэхи
Гансахан нүхэр.
Үргэн дайда дээрэхи
Үүри нүхэр.

Ган болоходо,
булагай һайн мэдэгдэхэ,
Гай болоходо,
нүхэрэй һайн мэдэгдэхэ.

Нүхэртөө хэһэн туһа
Наһан соо ябаха,
Нүхэндэ хаяһан шулуун
Галаб соо хэбтэхэ.

Хатаһан түмэрые үрэхэ
бэрхэ,
Ханилһан нүхэрһөө
һалаха бэрхэ.

Хоёр һайн хүн
Дайсад болохогүй,
Хоёр муу хүн
Нүхэд болохогүй.

Һайн мориндо эзэн олон,
Һайн хүндэ нүхэр олон.

ҮХИБҮҮД ХЭЛЭНЭ

«МОРИИЕ МАШИНА БОЛГОЖО..»

Бишыхан Эрдэм эхэ, эсэгэтэеэ үмсынгөө шэнэхэн машинада һуугаад, колхозойнгоо нэгэ фермэ тээшэ гүйлгэлдэжэ ябаба. Мори тэргээр ябаһан Зунды-даадайе харгыдаа хүсөөд, машинаа байлгажа, эхэ, эсэгэнь нютагайнгаа үбгэнтэй хөөрэлдэбэ.

— Һайн лэ моритой болобо гээшэлта даа, — гэжэ үбгэжөөл тэргэһээ буугаад, машиныень эльбэжэ байжа үзэбэ.

Хөөрэлдэд гээд, тэдэнэр замаа үргэлжэлүүлбэ. Зунды үбгэн морёороо машинатай адли гүйлгэхэ һэн гү [...] — холо таһаршоо һааб [...] Зунды-даадайн яаралгүй [...] дуухан дугшуулан, холо [...] һаршахыень машинын [...] арын сонхоор хаража [...] һан Эрдэм абадаа нигэжэ [...] даба:

— Аба, аба! Зунды-[...] дайн мориие машина бол[...] жо шадаха гүш?..

«ХУРЬГАЯА МАНСЫЛНАГҮЙ»

Бишыхан Эрдэм дүү басагатай болобо. Нялха басагаяа ехэл зохидоор эжынгээ мансылхые хүбүүн харадаг байгаа.

Удангүй хүн сагаан хониниинь хурьгалба. Һүүлээ годиг-годиг хүдэлгэжэ байгаад, хурьганай эхээ хүхэхые хараад, Эрдэм ни[...] һураба:

Эжы, эжы! Манай Ту[...] маамаагаа хүхэхэдөө, [...] нимээр һүүлээ хүдэлгэ[...] гү?

— Үгы юм ааб даа. [...] бүүдтэ һүүл байдаггүй [...] — гэжэ эхэнь ойлгуулба.

— Энэ хонин нарай хур[...] гаяа юундэ мансылнагүйб?— гэжэ асуугаад, Эрдэм гэр[...] хинээ энеэлгээ бэлэй.

«ШУБУУН БОЛООД ЯБАШАХАБ»

Арюунын эхэ ажалайнгаа хэрэгээр олон хоногоор Москва ошохо болобо. Энээн тухай мэдэн гэхэдээ, Арюуна элдэбээ гаража, ори дуун болон, эхээ дахаха һэдэлгэ гаргаба.

— Би баабайтай үлэхэгүйб. Намда муу байха. Би шамтай ошолдохоб.

— Тэндэ би үглөөнһөө үдэшэ болотор суглаанда байхаб. Ши хайшан гээд намтай суглаанда тэсэжэ һууха хүмши? Шууяа һааш, хүн зон сухалдаха, хоюулаием намнаад гаргажархиха. Я[...] эшхэбтэр байха гээшэб. [...] лохогүй! —гэжэ эхэнь [...] гархаба.

— Тиигээ һаа, би яб[...] хойноош шубуун болоод, [...] һоһоош нииидээд ошохоб, [...] раарайлши! —гэжэ Арю[...] мэдүүлээ һэн.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Ажахын машинын хашаа» — түрүү бэшэг. КПСС-эй ЦК-гай Политбюродо. «Индустриин түгэлдэр дабшаса»— ТАСС-ай материал. «Арбан хоёрдохи табан жэлэй тоосоогоор» — И. Мартыновай статья. «Октябрьда—эрхим угтамжа» — мэдээсэлнүүдэй суглуулбари.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Партийна ажабайдал: тоосоон ба һунгалта» — мэдээсэлнүүдэй суглуулбари. «[...] зорһоо урид болоһон ха[...] дэр» — В. Панфиловай [...]то-мэдээсэл. «Залуушуу[...] түйлалтанууд» — Б. Б[...]гаевай статья. «Үлүү т[...] бэриие хэн бусаахаб?» — [...] Дамбиевай статья.

Гурбадахи хуудаһанда. Эрдэм — үйлэдбэридэ. «[...]логиин эрдэмэй ерээдүй» — Э. Климашевскиин ста[...] Хилын саанаһаа абтаһан [...]дээсэлнүүд.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Субботын үдэрэй гал[...]» Мэдээсэлнүүд, соносхолнууд.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — Шатараар дэлхэйн чемпионат. 10.10 — «Красные колокола» — 7 серитэй уран һайханай фильм. 5-дахи сери. 11.10 — «Спортлотогой» 41-дэхи тираж. 11.20 — «АБВГ-дейка». 11.50—«Музейнүүд болон выставкын залнуудаар». 12.40 — Нүхэдэй шарай. 13.20 — Концерт. 13.50 — Футболоор СССР-эй чемпионат. «Шахтер» — «Спартак». 14.35 — Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ. 14.50 — «Фронтын ханинарай клуб». 16.10 — «Гэр бүлэ ба һургуули». 16.40 — «Циркачонок»—уран һайханай фильм. 17.45—«Мэдээжэ аад, юрэ бусын юумэн». 18.45 — Хоккейгээр СССР-эй чемпионат. «Торпедо» — «Спартак». 20.10 — Политическэ шэнжэлэгшэ В. П. Бекетовэй хөөрөөн. 20.45 — Мультфильм. 21.00 — «Красные колокола» —7 серитэй уран һайханай фильм. 6-дахи сери. 22.0[...] «Время». 22.35 — Останкино дахи концертын студида [...]луушуулай үдэшэ. 00.30—[...]һонин. 00.35—Шатараар [...]хэйн чемпионат.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 15.55 — «Залуу [...] сэдхэгшэдэй уласхоорондын хүгжэмтэ фестиваль. 16.[...] Телеочерк. 18.00—Хоккейгээр СССР-эй чемпионат. «Торпедо» — «Спартак». 18.35 «Карусель» — уран һайханай фильм. 20.00 — Баримтата фильм. 20.15 — «Элүүр [...] байлга». 21.00 — «Ам[...] нойрсогты, багашуул». [...] — Уласхоорондын шэнжэ[...] 21.30 — Хүгжэмтэ кисск. [...] — «Время». 22.35—Кинопанорама[...] нал. 22.45—Хоккейгээр СССР-эй чемпионат «Динамо» (Москва)—«Сокол».

Редактор
Р. Б. ГАРМАЕВ.

Будамшуу «МОРИН-ҺАРЛАГ» МУХАРИСА ҮДЬХЭЛӨӨ

Үнгэрһэн июль һарын тэн байгаа. Михаил Наганов, аха дүүнэр Александр ба Леонид Андреевүүд, Эдуард Безбородов гэгшэд хамтаржа, хахадые абаад, үдэшэлэн забаалин дээрэ һуужа, нэжээдые ябуулжархиба. Сожоошье татангүй, 40 градусай архиие бүтылхөөрнь улаан хоолой руугаа «бүль-бүль» юулэжэрхидэг, заримашуулдань нэжээд гээшэнь багадашаба ааб даа.

— Эх, даа! Мүнөө-мүнөө «морин-һарлагта» мордожорхёод, орсной хизаараар, огторгойн хаягаар табилуулжа ябаал һаа, гоё байха һэн даа,— гэжэ хаанашье ажалладаггүй Михаил Наганов һанаа алдаад, нүгөөдүүлэйнгээ шарайе нюдөөрөө шэрбээд абаба.

— «Морин-һарлаг» гээ шэмнай юун болоноб даа?— гэжэ «Бурпромжилводстрой» оньһожоруулагдамал управлениин хүдэлмэришэн Леонид Андреев һонирхобо.

— Юуень таажа ядаа хүмши? Коньяк тухай хэлэнэ ха юм!—гэжэ хаанашье хүдэлдэггүй Александр дүүнь олон юумэ мэдэхэ болоһон хүнэй түхэлтэйгөөр ахадаа өөдэрхэбэ.

— Эндэ тоосолдожо, арсалдажа һууһанай үлүү бэшэ аал даа. Давай, нүхэд, архи олоё,— гэжэ Нагановынь дурадхаба.

— Мүнгэгүй аад лэ...—гэжэ хэнэйнгээшьеб үг-маг гэхэлээр, үгыень таһа дүүрэн:

— Һэ! Һубэлгэн хүнүүдтэ миинтэ архи олдодог юм! —гэжэ тэрэнь сэсэрхээд:— Олон үгэдэ олзогүй. Ябая!— гэбэ. Нүгөөдүүлынь эзэндээ туулгаһан хонидтол, һард бодоодхибо. Нагановынь нүхэдөө нэгэ нэгээр шарайшалжа хараад, тархяа хазагад гүйлэн, «намайе дахаад, аниргүйхэн ябагты» гэһэн тэмдэг үгөөдхибэ. Гэртээ орожо, арһан һабар бээлэйнүүдые, һүхэ, салир мэтын зэбсэгүүдые абажа, нүгөөдүүлдээ барюулаад, һүниин тэнгээр Улаан-Үдын 14-дэхи магазинай хажуу талын сонходо айлай харша соогуур маряалдаһаар, һэмээхэн дүтэлбэ. «А» гэжэ абяа гарангүй, «шинд» гэжэ шэмээ гаргангүй, хоёрынь магазинай сонхын рамые хангилба, нүгөөдүүлынь «харуулдаа» зогсобо; Үбэр талалань нохойтой харуулшан бии гэжэ мэдэһэн хулгайшад тон болгоомжотойгоор сонхыень абаад, минсгэй шэнги шуранаар аад, тон шэмээгүйгөөр магазин соогуур үйлэдэһэн байна бшуу. Тиигэжэ хамта дээрээ гушан гурбан шэл коньяк, 40 шэл виноградай «хуурай» архи, дүрбэн шэл портвейн, сигарета, юу хээ абажа гараа. Бүхы дээрээ 568 түхэригэй тонуул хэбэ.

Одоошье дүрбэн хатуушуул дүйрэтэрөө найрлаа даа. Үнгэрхэдөө, ажалтайшуулынь ажалдаашье гарахаяа мартаба.

— Һэ! «Бур-пром жил водстрой» гэнэ гүт? Халгты! Сэнгэһэмнии дээрэ!— гэжэ Эдуард Безбородов хэлэсэ нугалжа ядан сэсэрхэһэн байна.— Онлоо ажал барагдаа һэн гү? Намнуулхаһаа айнагүйб...

Ажалтай зоной ажалаа мартахада, ажалгүй ябаһан Михаил Наганов, Александр Андреев мэтынхидтэ ямар хамаа байба гээшэб, архидаал гүбэ.

— Сан Фёдорыч! Ши бидэ хоёр жаргалтай зон гээшэлди даа. Юун гэжэ һанана ш, а?—гээд, Нагановынь Андреевэйнгээ зэм дээрэ гараа табяад, һогтуу нюдөөрөө хараба ха.

— Зүб хэлэнэш, Михал Викторыч, золтой зон гээшэбди.

Ажал тушаа һанаагаа зобохогүй да-аа, —гэжэ нүгөөдынь харюусахалаар, Эдуардынь стол ёборон:

— Та хоёрнай нэрэ аллараа дүрлалсажа байгаад, гэнтэ яаһан... культурнанууд болошобот?! —гэжэ муугаар саганахаяа аашалба.

— Эдуард Владимирыч! Яасагаабаш? Эдэ «морин-һарлагуудые» яагаад олоһоноо бү мартая,— гэжэ Нагановынь һануулаад, тэрэнэйнгээ нюдаргые задалжа сэтьхэлыень номгоруулаад хиба.— Һэримжэтэй байха ёһотойбди!

— М-м!—гээд, Александр Андреев нюдэеэ уһатуулан, «Белый аист» гэжэ коньягай нарииихан шэлые таалаадхиба.— Хүнэй шуһые бусалгахадажа шаданал даа, шолмошни. Сагаан хилэн шубуунай нэрые нэрлүүлһыень гайхыш...

Тэдэнэр тэрэ ехэ архияа дүрбүүлээ яажа барахань һэн бэ даа, хүршэнэртөөшье уулгаа. Зүгөөр хүршэнэрынь хаанаһаа олдоһон архи ууһанаа мэдээшьегүй. Гурбуулан хамһажа, нэгэ барагхан ажал бүтээгээд, хүлһэеэ абаад, тэрэнээ «угаажа» байһан хэбэртэйгээр хулгайшад хөөрөө бшуу.

Бүхэли ехэ магазин тоноод, бүтэн гарасалдахабди гэжэ дэмы ааб даа. Үнишье болонгүй, тонуулшадай «ушаралта ябадал» уладажа, мүрдэлгын гарта ороо һэн бэзэ.

Арадай депутадуудай Железнодорожно райсоведэй гэтэөдын хэрэгүүдэй таһагуудай участогай оперативна түлөөлэгшэ Николай Михайлович Буряков, уголовно хэрэгүүдые бэдэрэлгын таһагай начальник Николай Николаевич Рогалев, оперативна хүдэлмэриин таһагай начальнигай орлогшо Александр Александрович Емцов, мүрдэгшэ Светлана Аркадьевна Быкова гэгшэдэй нарин нягта хүдэлмэриин ашаар тонуулшад баригдажа, тушаагдаһан байна. Худалаар хэлэхэ, мэлзэхэ гэжэ хэды оролдооншье бол, дүрбэн хулгайшадай зэмэ аржыса элирүүлэгдэжэ, тэдэнэр гэмээ мэдэрхэ баатай болоо һэн.

Наһаяа эдижэ, нарбаяа сайжа шахуу ябаһан тэдэ дүрбэн нигэжэ «морин-һарлагуудта» мухарися үдьхэлүүлээд, түрмын түмэр зузаан үүдэнэй саана зүүдэ манаха болобо.

Би абаахайн мүрөөр мүрдэжэ, уршагта тэрэ һүниин ба хойто үдэрнүүдэй үйлэ хэрэгүүдые тодоруулхадаа, юрэ муу юумэ тухай бэшэжэ, гуурһанайнгаа хурданиие үшөө дахин гэршэлхэ гээгүйб. Харин манай обществодо хулгай худал, хуурмаг ябадал гээшэ заатагүй олоной хурса нюдэндэ оногдодог, зэмэтэйшүүл зэмээ амсажа һаладаг юм гэжэ үшөө дахин харуулха, ажал хэнгүй, хүнгэн олзо бэдэрхэ һэдэбтэйшүүлдэ һануулха гээ һэм!

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

УЛАН УДЭ, ул КАЛАНДАРИШВИЛИ 23 редактор — 2-50-96, приемная — 2-54-54, зам редактора — 2-68-08 зам. редактора — 2 62-62 отв. секретарь — 2-50 52 секретариат — 2-66 76 отделы: партийной жизни — 2-34-05 пропаганды — 2 56-23 промышленности и строительства — 2-61-35, сельского хозяйства — 2-64-36 2 63 86, советского строительства в быта — 2 69-58, культуры в школ — 2-60-21 2 57 63, информации — 2-60-91, переводов — 2 54 93, писем и селькоров — 2-67-81 корректорская — 2-33-61, выпускающие — 2-35 95 отдел объявлений — 2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств полиграфии и книжной торговли Улан-Удэ ул. Ленина 35 Н-01606. Заказ № 253. Индекс 01649.